

PRAXIS CIVILIS,
ET CRIMINALIS
AVT. BERNARDO RICCA
V. I. D. NEAP.

AD ISTANZA DI FRANCESCO
MAJ. E. M. SARI.

PRAXIS CIVILIS,

E T

CRIMINALIS

MAGNÆ CVR. VIC. REGNI NEAP.

In Compendium redacta

P E R

BERNARDVM RICCA

V. I. D. NEAP.

Vtilis, & necessaria non solum Tyro-
nibus, sed quibuscumque versatis in
Tribunalibus, etiam Exteris.

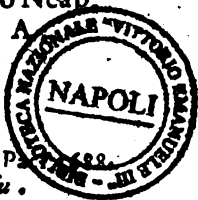
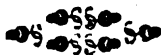
*Cum Formulario, circa quod inter-
rogantur, qui admitti petunt ad
examen procurationis.*

D O M I N O

BLASIO ALTIMARO

Viro Patritio Aduocato Neap.

D I C A T A

NEAP. Typis Io: Francisci P...
Superiorum permissu.

Expensis Francisci Massari.

CLARISSIME DOMINE.

VM in meam mentem,
venerit, imprimi facere
breuem Civilem, & Cri-
minalem Tribunalium Neapoli-
tanorum, Praxim, illam Vestrae
Dominationi dicandam existimaui,
quæ in suis tot Operibus Lega-
libus Theoricis, & Practicis, no-
uus Theſus, filo sui maximi in-
genij, ab ignauiae Oceano, mi-
seram Legalem veritatem, quæ
pauitans, & quasi sepulta, excun-
di spem omnem amiserat, ex-
traxit, & exhumauit; Cum sit
Dominatio Vestra notissima, tam
per Europæ Foros omnes, quàm
singulos Arcopagos, tam ob Le-
galem disciplinam, qua summè
callet, quàm ob scientias alias
omnes, & Historiarum to-
tius Vniuersi, Notitiam, ad se
trahit librorum omnium Lega-
lium, & Historiarum, Dedicatio-

nes, & hoc, vt suo aurato Calamo, Authores defendat à Zoilis, & Sua magna apud peritos homines, authoritate, protegat; dignoscat tamen Vestra Dominatio meæ nimiae audaciæ, nam si paruum est munus, & parui est illud voluminis, magnum est ob deuotionem, & affectum; Et proprium Clarissimorum Virorum est, nihil muneris facere, sed multum donantis deuotionis. Hæc consideret Vestra Dominatio, & per plurima sæcula viuat, & valeat. Kalendas Decembris M. DC. LXXXVIII.

Dominationis Vestræ

Humi'llimus Seruus
Franciscus Massari.

Domino Canonico Rodoerio, qui videat, &
referat in scriptis. Hac die 8. Octobris
1688.

Sebastianus Perissus Vic. Gen.

ILLVSTRISIME DOMINE.

Opusculum, cui Titulus *Praxis Civilis,*
& *Criminalis M.C.V. Auctore V.I.D.*
Bernardo Ricca, iussu Dominationis Suae
Illustrissimæ à me recognitum, nihil con-
tinet, quod bonos mores, immunitatem,
vel libertatem Ecclesiasticam, aut Fidei
Apostolicæ candorem offendere possit,
idcirco ad commodum Inuentutis impri-
mi posse censeo, si videbitur, &c. Neap. 10.
Octobris 1688.

Dominationis Vestræ Illustrissimæ.

Additissimus Servus
Ioseph Rodoerius Can. Dep.

Imprimatur, hac die 17. Octobris 1688.

Sebastianus Perissus Vic. Gen.

ECCELLENTISSIMO SIGNORE.

Gio: Francesco Paci Stampatore di Librà
in questa fedelissima Città, supplican-
do espone à V.E. come desidera stampare
un'Operetta intitolata *Praxis Ciuilis, &
Criminalis, del Dottore Bernardo Ricca* :
Per tanto supplica l'Ecc. Sua restar seruita
commettere la reuisione di quella à chi più
le aggrada, e l'hauerà à gratia vt Deus.

V.I.D. D.Nicolaus Carauita videat, & in
scriptis referat.

CARRILLO R. SORIA R. MIROBAL-
LVS R. IACCA R.

EXCELLENTISSIME DOMINE.

T Vis obtemperando præceptis, vidi Li-
brum, cui titulus *Praxis Ciuilis, &
Criminalis M.C.V. Regni Neap.* in com-
pendium redacta per Bernardum Ricca
V.I.D. & cum in eo nihil obseruauerim,
quod Regali Iurisdictioni aduersetur, vel
bonis moribus officiat, imprimi posse ar-
bitror, nisi aliter censueris. Neap. die 6:
Nouembris 1688.

Excellentiz Vestræ

Humillimus Seruus

D. Nicolaus Carauita.

Imprimatur, uerum in publicatione seruetur
Regia Pragmatica.

CARRILLO R. SORIA R. MOLES R.
MIROBALLVS R. IACCA R.

P R A.

P R A X I S

CIVILIS M. C. V.

I CTIONES , quæ oriuntur ex administratione tutelæ sunt duæ . Vna directa , quæ datur pupillo contra tutorem , vt Tutor finita tutela reddat rationem , restituat descripta in Inventario , & restituat lucrum , quod fecit cum pecunia pupillari , imò lucrum , quod facere poterat , l. i. C. de *usuris pupill.* Altera est contraria , quæ datur Tutori contra pupillum ; Primò , vt Tutor repetere possit illud , quod erogavit in utilitatem pupilli , & illud , quod erogavit extradomum suam gerendo negotia pupilli , sed primo deducitur illud , quod in propria domo erat erogaturus , vt in *tit. de contr. et utili ass. tutela* . Secundò , vt possit petere salarium de futuro , at secus de

A 5

tute-

tutela præterita, quia tunc non potest, &c. *l. à tutoribus, §. à principalibus, ff. de administrat. tut. Franch. Decis. 122.*

2 Actio subsidiaria est illa, quæ in subsidium datur; & ideo Pupillus primo debet convenire tutorem, quo defuncto hæredes ipsius, *l. fin. ff. de her. tut. vel cur.* deinde fideiussores ipsorum, *l. 3. C. de fideius. tut.* quibus deficientibus hæc actio datur aduersus iudicem, qui non accepit satisfactionem, vel non idoneam, vt in *tit. C. de magistrat. conven.*

3 Actiones pro consequendo legato sunt tres: v3. Personalis, Realis, & Hypotecaria, *l. 1. §. 2. C. communia de Leg.* Competit Realis, & sic rei vindicatio si legatum consistat in re certa, & in specie, veluti si testator legauit fundum tusculanum, quia tunc recta via transit in legatarium dominium, & successiuè competit Rei vindicatio, *l. à Titio, ff. de furtis, l. si tibi homo, §. cum seruus, ff. de leg. 1.* Si
ve-

verò Legatum consistat in genere, puta si testator legauerit seruum, vel equum in genere, & competit legatario personalis actio, vel hypothecaria, sed non realis, quia non est translatum dominium antè traditionem rei legatæ, idem est, quando legatum consistit in quantitate, puta si legauit 100. modios frumenti, vel decem amphoras vini.

4 Actio, quæ oritur ex contractu Mutui, conditio certi appellatur, sed aduerte, quod ex contractu regulariter oritur obligatio, & ex obligatione Actio, *l. licet; §. ea obligatio, ff. de procur.* & illa actio personalis conditio appellatur, unde ex mutuo datur actio, seu conditio certi generalis, prout regulariter ex omni contractu datur.

5 Actio ex commodato duplex oritur. Vna directæ, quæ datur commodanti aduersus commodatarium ad rem commodatam recuperandam, & si sit deteriorata rationem ipsius, *l. sed si, §. deposita, ff.*

A 6

com-

commodati. Altera contraria, quæ datur commodatario aduersus cōmodantem ad repetendas expensas necessarias in re commodata factas

- 6 Actio ex deposito duplex oritur. Vna directa, quæ datur depositori contra depositarium, ad recuperandum depositum. Altera contraria, quæ datur Depositario ad recuperandas expensas factas in re deposita.

- 7 Actio ex pignore duplex oritur. Vna hypothecaria, & altera pignoratitia; Hypothecaria est duplex, Directa, & utilis. Directa datur creditori aduersus possessorem rei hypothecatæ; Utilis verò cessionario, aut emptori hypothecæ, *l. i. C. de Act. & obl.* Pignoratitia est etiā duplex. Vna directa, quæ datur debitori, ut soluta pecunia pignus à creditore petere possit; Altera verò contraria, quæ datur creditori ad repetendas expensas factas in re pignorata, *l. si necessarias, ff. de pign. act.*

- 8 Actio, quæ oritur ex litterarum obli-

obligatione conditio appellatur, aduersus quam opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, quæ dupliciter proponi potest; primò per modum Actionis, & est quando debitor petit chirographum, à creditore, vel, vt confessio declararetur nulla. Secundò, per modum exceptionis, & est quando creditor petit pecuniam, quia tunc debitor opponit exceptionem non numeratæ pecuniæ, *l. in contrahibus, C. de non num. pec.*

- 9 Actio *l. Aquilia* est penalis datur aduersus illum, qui incuria seruum alienum, vel alienam quadrupedem, quæ est in numero pecudum interficit, vt teneatur soluere estimationem, qua valuit animal interfectum anno retro, *l. 2. ff. de l. Aquilia*, & triplex est. Prima directa, quæ habet locum, quando damnum inferitur de corpore ad corpus, puta si sua manu interficit seruum. Secunda Vtilis, quæ inferitur de non corpore ad corpus, puta, si voce fugauit bouem.

al-

alterius. Tertia est in factum, & est illa, quæ inferitur de non corpore ad non corpus, puta si quis liberavit seruum alterius, quem Dominus in vinculis detinebat, ut emendaret, et seruus ipse aufugit.

10 Actio ex quasi contractu duplex. Vna directa, quæ datur domino aduersus gestorem, ut reddat rationem administrationis. Altera contraria, quæ datur gestori ad repetendas expensas factas in rebus administratoris, *ut in tit. ff. & C. de neg. gestis.*

11 Actio Iniuriarum datur contra inferentem iniuriam, contra mandantem, ut efficiatur iniuria, contra eum, qui alium conduxit, ut alteri iniuriam faciat, & contra persuadentem, *l. non solum, §. item, §. ferisse, ff. de iniur.*

12 Actiones, quæ competunt pro furto facto in nauis, aut caupona; v3. Actio in factum ex quasi maleficio; Actio furti, quæ datur aduersus illum, qui furtum commisit,

fit, & Actio in factum ex eo recepto, & datur aduersus hæredes, quæ civilis est, *l. 3. §. 1. ff. nautæ caup. & stab.*

13 Actio furti non solum datur Domino, sed omnibus, quorum interest rem non esse subtractam, *leg. cuius cum duabus sequ. ff. de furtis*, & aduersus furem plures sunt introductæ Actiones; v3. Actio criminalis, Rei vindictio, Conditio furtiua, Actio quadrupli, vel dupli, Actio ad exhibendum, *l. si pro profure, ff. de cond furtiua*.

14 Actio est Ius prosequendi in Iudicio, quod sibi debetur. Iuriconsul. in *l. nil aliud, ff. de Act. & obl.*

15 Actio Realis est illa, per quam ratione dominij, vel alterius Iuris causa consequimur; vt Publiciana, Rescissoria, Reuocatoria, Seruiana, & quasi Seruiana.

16 Actio Personalis est illa, per quam personam ex contractu obligatam habemus, *l. actio, ff. de Act. & obl.* & dicitur actio personalis, quia

quia cohæret personæ, vel quia libellus concipitur aduersus personam obligatam; vt de constituta pecunia, de peculio, & in factum.

- 17 Actio mixta est illa, quæ participat de Reali, & de personali actione, exemplum est in Actione familiæ erciscundæ, quæ datur hæredibus, vt communis hæreditas diuidatur, & sic in quantum hæres petit partem suam; Actio dicitur Realis, sed in quantum petit partem fructuum à cohærede perceptorum, est personalis, *l. item labeo, §. fin. ff. fam. ercis.* idem est in Actione communi diuidundo, & finium re-
dundorum.

- 18 Actio in rem scripta est illa, quæ respectu originis est personalis, sed in quātū datur aduersus est in rem scripta. Est exemplum in Actione, quod metus causa, nam si per metum librum meum habuisti, si liber à te possideatur, actionem hanc aduersus te proponere possum, sed si à tertio possideatur aduersus tertium propono Actionem,

l. me-

l. metum §. fin. ff. de eo, quod met. causa.
Est etiam exemplum in *Actione* ad exhibendum, nam si tu habes librum meum, peto à te, vt exhibeas librum, & si alteri librum donasti hanc *Actionem* aduersus possessorem proponere possum, *l. 3. §. fin. ff. ad exhibendum.*

19 *Actio rei persequutoria* est illa, per quam rem prosequimur, vt sunt *Actiones reales.*

20 *Actio penalis* est illa, per quam penam prosequimur, vt est *Actio furti manifesti*, & non manifesti, de *albo corrupto.*

21 *Actio mixta* est illa, per quam, res, & penas prosequimur, vt est *Actio de vi bonorum raptorum*, & de *l. Aquilia.*

22 *Actio ciuilis* est illa, quæ à *l. ciuili* fuit introducta, §. *constat Inst. de Iur. patr.*

23 *Actio Prætoria* est, quæ à *l. prætoria* fuit introducta, & præscribitur anno.

24 *Actio Natiua* est illa, quæ habet præsistentem materiam, idest con-

conventionem habilem ad producendam Actionem. Exemplum est in conventionibus inuentis a Iure gentium, & à *l. civili* approbatis, nam ex contractu emptionis, & venditionis, venditor ad tradendam rem, & emptor ad soluendum pretium obligatur, vnde hæc actio dicitur natua, *ut in tit. ff. & C. de Act. empt. & l. i. ff. de act. empt.*

- 25 Actio Datina est illa, quæ non habet præexistentem materiam, sed Actio datur ex equo, & bono; Exemplum est in pacto nudo, sed plures sunt casus, in quibus ex pacto nudo oritur actio. Exemplum est in Donatione, quæ nudo pacto perficitur, *l. si quis argentum, §. fin. C. de donat.* Secundus est in promissione dotis, *l. ad exactionem, C. de dotis promiss.* Tertius est de Iure Canonico *cap. i. & c. qualiter de patris.* Quartus est, quando in causis proceditur sola facti veritate inspecta, *Bald. in l. finali, C. de offic. pref. pr.* Vnde in his casibus Actio, quæ ex pacto nudo oritur,

- tur dicitur Dativus, & non natiua.
- 26 Actio directa est, quæ principa-
liter introducitur, & quæ venit ex
verbis, & ex mente legis.
- 27 Actio contraria est, quæ in-
consequentiam, & ex contrario,
exemplum est in contractu Depo-
siti, commodati, & in pignorati-
tia Actione.
- 28 Actio utilis est, quæ non venit
ex verbis, sed ex mente legis. *Glos.*
in l. actio, ff. de neg gestis, l. actiones, ff.
de action. & obligation. & Bar. in-
quit in l. Curatoris, C. de neg gestis,
quod utilis Actio est, quæ venit ex
interpretatione Iureconsultorum,
l. fin. ff. si quatr. p. imp. & c.
- 29 Actio vniuersalis est, quæ ad
rem vniuersalem datur, ad peten-
dam hæreditatem, quoniã hæredi-
tas est successio in vniuersum ius,
quod defunctus habuit tempore
mortis, *l. hæreditas, ff. de reg. Iuris.*
- 30 Actio Generalis est, quæ ad ne-
gotiũ generale datur, quod distin-
cta, & diuersa continet capita,
prout est Actio tutelæ, & Actio
ne-

negotiorum gestorum .

31 Actio Particularis est , quæ datur ad petendam rem particularem , puta domum , aut fundum ,
Glos. l. 1. ff. de ed.

32 Actio Bonæ fidei est illa , in qua Iudicis officium liberum est iudicandi , quanti Actoris interest , *S. fin. de obl. quæ ex consensu nasc.* & sunt v3 . Sex oriuntur ex contractibus , qui solo consensu celebrantur , vt Actio ex empto , ex vendito , ex locato , ex conducto , Mandati , & pro Socio . Tres oriuntur ex contractibus , qui re contrahuntur , vt Actio depositi , commodati , & pignoratitia . Quatuor oriuntur ex quasi contractu , vt Actio negotiorum gestorum , Tutelæ , familiæ erciscundæ , & communi diuidundo . Duæ oriuntur ex contractibus in-nominatis , vt Actio præscriptis verbis existimo , quæ habet locum , quando res estimata alicui traditur , vt ea extimatione vendat , & si plus vendat illud cedat pro salario ipsius videntis , *l. 1. ff. de extimat.*

mat. act. Alia est Actio præscriptis verbis, quæ locum habet in permutatione, in cæteris verò casibus Actio ex præscriptis verbis est stricti Iuris. Aliæ duæ Actiones Bonæ fidei, vna dicitur petitio hæreditatis, & alia Actio ex stipulatu prodote.

3 Actiones stricti Iuris sunt illæ; in quibus Iudex secundum naturam ipsarum actionum Iudicare debet, & ab ipsa recedere non potest.

4 Actio confessoria est vindicatio servitutis à re alterius, nobis, aut fundo nostro debitæ, *l. 1. & 2. ff. si serv. vindicatur*, & dicitur confessoria, quoniã confitetur, & verbis affirmatiuis quis asserit in re alterius servitutem habere, *d. l. 2.* & est duplex, vna directa, quæ datur directo Domino, & altera utilis, quæ datur utili Domino fundi dominantis, & sic emphiteotario vassalli, & superficiario, *d. l. 2. l. in provinciali, §. si ego, ff. de nou. oper. nunc. l. 1. §. fin. ff. de superficiebus.*

5 Actio Publiciana est Actio realis præ.

prætoria stricti iuris, qua petimus illud, quod ex iuxta causa à non Domino fuit traditum, & adhuc non vsucaptum, *l. 1. ff. de publiciana in rem act.* ut si quis emit rem à non Domino, quem Dominum esse credebat, si ante completam vsucapionem rem ipsam amisit, à possessore vindicare non potest, quam rei vindicatio præsupponit dominium ex parte agentis, unde rem ipsam petit per Actionem publicianam à Q. Publicio Prætoris introductam.

36 Actio Negatoria est Actio realis, qua dicimus res nostras non servire rebus, aut personæ illius, qui in his servitutem habere prætendit, *l. 2. C. si serv. vend. & datur contra eum, qui in re alterius habere prætendit, l. si commiserit, C. fin. r. gund.*

37 Actio Rescissoria est Actio prætorialis in rem, quæ Domino datur ad rem suam recuperandam rescissa vsucapione propter absentiam, vel aliam causam, *l. in bo-*

Honorarius, ff. de Act. & oblig.

Actio Reuocatoria est Actio prætorialis personalis creditori competens aduersum eum, qui sciens, & particeps fraudis bona in fraudem creditoris à debitore alienata accepit, l. 1. C. de reu. his, qui, &c. & Pauliana hæc actio appellatur, & est multiplex; v3. Directa, quæ datur creditoribus, quando debitor in fraudem ipsorum per contractum bona alienauit, Vtilis, quæ datur creditoribus, quando debitor per ultimam voluntatem, puta legando, aut fideicommittendo in fraudem ipsorum disposuit, l. qui autem, §. item, ff. quæ infr. cred. Perpetua est, quæ durat per 30. annos, quando debitor titulo lucratiuo bona sua in fraudem creditorum alienauit, Temporalis, quæ per spatium vnius anni proponi potest, & est quando debitor titulo oneroso alienauit, l. ait Prætor, §. hæc actio, ff. quæ infr. cred. In factum, est quando debitor rem incorporalem, puta nomen debitoris in fraudem

dem creditorum alienauit, l. 1. §. hoc in factum, ff. si quid infr. patr. Fabiana est, quæ datur, quando libertus in fraudem patroni alienat bona sua, l. 1. & 2. ff. si quid in frau. patr. Vtilis Fauiana datur filio arrogato, quando pater arrogator in fraudem suæ quartæ bona alienat, l. fin. §. fin. ff. si quid in frau. patr. Caluvsiana datur patrono, filio arrogato, & cæteris, Edictum fraudatorium habet locum, quando quis rem alienam in fraudem creditorum alienat, puta si tutor in fraudem pupilli bona pupilli alienat, l. pupilli, ff. de solut. vbi Glos.

39 Actio Seruiana conceditur Domino prædij aduersus conductorem, & eius res inuectas in prædio conducto, & dicitur Seruiana, vel à seruando, quam saluum reddit Ius locatoris, vel à Saluio Prætoris, qui actionem ipsam introduxit, & sic bona inuecta in prædio cōducto sunt tacitè obligata pro pensione.

40 Actio quasi Seruiana, quæ etiam Hypothecaria dicitur, quæ datur
cre-

creditoribus, qui tacitè, aut expressè bona debitoris habent obligata.

41 Actio Noxalis est, quæ datur ex maleficio serui aduersus Dominum, cui electio conceditur, vel reficere damnum, vel dare seruum pro maleficio. *l. 1. ff. de nox. act.*

42 Actio Noxalis de pauperie est personalis à *l. 12. tabularum* introducta, per quam Dominus quadrupedis ad extimationem damni per quadrupedem dati, vel dare quadrupedem pro damno tenetur, *d. l. 1. & sic datur pro damno sine Iniuria dato, & sic à quadrupede*, in qua non consideratur Iniuria, & est duplex, vna directæ, quæ venit ex verbis *12. tab.* & habet locum, quando quadrupedis mansueta facit damnum; Altera verò utilis est, quæ non venit ex verbis, sed ex mente, *l. 12. tab.* putâ si bipes fecerit damnum, vel alia fera bestia, quæ est in dominio alicuius, *l. penul. ff. cod.*

43 Actio Doli est actio prætoriz

B

per-

personalis arbitraria, quæ datur decepto aduersus decipientem, ad restitutionem rei per dolum habitæ, vel ad illud, quod Actoris interest, *l. arbitria, ff. de dolo*, & est duplex, Vna directæ, quæ venit ex verbis legis, & intra biennium datur contra dolosum, *l. fin, ff. de dolo*; Altera est vtilis, quæ venit ex mente, & appellatur etiam Vtilis in factum, vel subsidaria, & habet locum, quando directè ex aliqua causa non potest intentari; de hoc est exemplum, quando intentatur aduersus hæredes dolosi, aduersus quos potest intentari per spatium 30. annorum.

44 Actio præscriptis verbis datur, quando soluens non repetit solutum, sed instat, vt recipiens adimpleat ex parte sua; vt *in tit. ff. de præscriptis ver.*

45 Actio de constituta pecunia est actio prætorialis personalis, quæ datur aduersus eum, qui nudo pacto ad certam diem pecuniam, quam ipse, vel alius debet, se soluere constiti;

Statuit. l. i. ff. de const. pec.

46 Actio de peculio est Actio prætorialis personalis, quæ datur aduersus patrem, vel dominum, ex contractu filij, vel serui viuentis, vt teneatur in quâto est in peculio.

47 Actio de Albo corrupto est, quæ datur aduersus corruptentem Album Prætoris, vt pena 50. duc. puniatur, l. si is id, quod, ff. de Inrisd. omn. Iud.

48 Actio in factum ex Iuramento, est actio prætorialis personalis, qua agit is, qui deferente aduersario sibi deberi iurauit, vt soluatur pecunia, quam sibi deberi iure iurando confirmauit, & datur ad consequendam rem vnâ cum fructibus, si in actione reali sit iuratum, l. si possessori, ff. de Iure Iur. ad consequendam quantitatem, si in actione personali sit iuratum, & ad consequendam extimationem, si res, super qua fuit iuratum, post moram Aduersarij, perit, l. cumque, §. i. ff. de Iure Iur.

49 Actio præiudicialis est Ius per

sequendi in Iure ea, quæ spectant ad statum prosequentis, vel Aduersarij; exemplum est, Proposuisti accusationem criminalem aduersus me, oppono, quod es seruus, & successiuè non potes accusare, de statu tuo primo loco cognoscendum est.

50 Actio mere penalis est, per quam penam prosequimur, vt in Actione furti manifesti, & non manifesti.

51 Actio familiarum erciscundæ est, quæ inter hæredes locum habet, vt hereditas, quæ communis est diuidatur, *l. 1. ff. fam. ercisc.*

52 Actio communi diuidendo est, per quam res particularis, & communis diuiditur.

53 Actio finium regundorum est introducta inter confines prædiorum rusticorum, ad hoc, vt eorum limites distribuantur, *l. 4. §. fin. ff. de term. moto,*

54 Actio Arbitraria est illa, cui officium mercenarium Iudicis deseruit propter aliquod extrinsecum

acci-

accidens contra naturam Actionis intentatæ, *Bart. l. i. §. hæc actio, ff. de publiciana.*

55 Actiones, quæ oriuntur ex contractu filij, vel serui sunt; v3. Actio, quod iussu, quæ datur aduersus patrem, vel dominum, qui dedit iussum filio, vel seruo ad contrahendum, *l. i. ff. quod iussu*; Exercitatoria, quæ datur ei, qui cum Magistro Navis contraxit, aduersus eum, qui magistrum in Navi proposuit. Actio Tributaria, quæ datur aduersus Dominum, vel Patrem ex contractu filij, vel serui, de mercede peculiari, puta seruus, vel filius sciente Domino, vel Patre, negotiatur, pro rata debiti, inter Dominum, patrem, & creditores diuidenda, *l. i. ff. de trib. act.* & dicitur tributaria à distribuendo, &c.

56 Actio Institutoria est, quæ datur aduersus eum, qui aliquem institutorem alicuius negotiationis constituit, vt teneatur ex contractu institutoris, *l. institutor, ff. de*

institut. act. & dicitur Institutor; qui negotiationibus proponitur, & ita dicitur, quia in negotijs infistit, *l. 3. ff. de institut. act.*

57 Actio de in rem verso est, quæ datur ex contractu filij fam. vel serui aduersus patrem, vel Dominum, quotiescumque res, quæ continetur in contractu, in vtilitatem patris, vel Domini sit versa, *l. 2. §. in rem, ff. de in rem verso.*

58 Actio popularis competit pro Iniuria Doctori illata, *Bart. & Alex. l. 1. §. ius publicum, ff. de Inst. & Iure.*

59 Actio Redibitoria est, per quam rescinditur venditio, si animal, vel res morbosa, seu vitiosa vendita fuerit, & præscribitur per 6. menses.

60 Actiones populares sunt v3. de Albo corrupto, *l. si quis, ff. de Iurisd. omnium Iud.* In factum de deiectionis, vel effusis, si liber homo sit offensus, vel occisus, *l. 5. §. nec actio, ff. de his, qui deiec. vel eff.* Actio in factum de suspensis, de
qui-

quibus periculum transeuntibus euenire potest. Actio in factum, quando hæres, qui adiuit hæreditatem, adiuit, non vindicat mortem defuncti.

61 Actio quanti minoris datur propter morbum, puta si res vendita, 20. propter morbum valet decem datur annus ad petendum superfluum, *l. quod si nobis, §. si quis, l. Ital. §. 1. ff. de empt. & vend.*

62 Actio quanti emptoris interest rem vitiosam non fuisse, habet locum si tignum vitiosum sit venditum, & ædes vitio tigni corruerunt, vel fœtus morbosum effectus venditum, & alia pecora contagione perierunt, *l. Iulianus, ff. de act. empti.*

63 Actio in factum Edilitia habet locum, quando facta redibitione, venditor moratur pretij extimationem, & datur ad recuperandum pretium, *l. si nolit, §. in factum actio ff. de empt. & vend.*

64 Actio ex stipulatu competit quando dos est promissa, & non tradi-

ta, *l. ex diuersò, ff. sol. matrim.*

65 Actionis nomen in libello non est exprimendum, sed sufficit narrare factum, ex quo Actio intelligitur *cap. dilecti de renunciatione*; Benè verum est, quod hoc non habet locum, quando ex narratione facti plures oriuntur actiones, quia tunc nomen actionis est exprimendum. *l. si duo, ff. de solut.*

66 Acta debent peti sumptibus petentis DD. *in l. is, apud quem C. de edendo*, quod fallit in copia primi libelli, quæ datur sumptibus Actoris, *glo. in l. 2. de Appell.*

67 Adiuncti in causa peti debent à Præside S. C., quando in votando ipse non interuenit, & hoc, quando in causa factum est penitus verum, sed si votauit petuntur à Prorege.

68 Aduocatus opponens exceptiones dilatorias post litis contestationem, quas debet opponere antè, punitur, pœna 12. ducatorum *l. pen. C. de except Mar. in suo spec. par. 6. n. 10. fol. 416.*

69 Appellatio debet infrà decem dies

dies à die notificationis sententiæ
Auth. hodie C. de Appell. qua Ap-
 pellatione interposita debet libel-
 lum Appellationis interpositæ præ-
 sentare ad Iudicem ad quem, cuius
 tenor talis est cum appellatur à
 sententia M. C. ad S. R. C. *Sa-
 cra Regiæ Maiestati . Supplicat hu-
 militer N. C. dicens diffinitiva senten-
 tia mediante fuisse condemnatum ad
 dandum , & soluendum N. C. ducatos
 200. vnà cum interesse (vel ad relas-
 sandum quamdam domum in actis de-
 ductam vnà cum fructibus) à qua
 sententia uti grauatus , cum reu. ap-
 pellauit ad Maiestatem Vestram, prout
 per præsentem appellat, & intendens
 dictam causam Appellationis in ve-
 stro S. C. proseguire, ut eius indemnitati
 prouideri possit , supplicat M. V. di-
 gnetur dictam causam Appellationis
 committere vni ex Dominis Consilia-
 rijs, qui in prædictis Ius, & Iustitiam
 faciat , omni modo meliori , ut Deus,
 &c. , & commissæ causæ expediri
 debent prouisiones inhibitoriales
 pro actis transmittendis à Iudice à*

quo ad Iudicem ad quem, & Acta transmitti, & præsentari infra 50. dies à die notificationis sententiæ numerandos, vt in *Const. Regni Appellationum tempora*, qua Copia præsentata habet annum pars Appellans ad prosequendam, & fruendam Appellationem., connumerandum à die interpositæ Appellationis, qui Annus dicitur primū Fatale, quo elapso confirmatur sententia, sed si fuit impeditus ex iusta causa, tunc datur alius annus, qui dicitur secundum Fatale *Auth. ei qui C. de Temp. Appell. Caran. rit. 169. n. 8.*, quod si labatur confirmatur sententia, & si fuit etiam impeditus in secundo Fatali solet ei dari etiam tertius annus ex iustissima tamen causa, quod intellige, si in toto illo secundo anno fuit impeditus, alias restituetur sibi non annus integer, sed tantum tempus, infra quantum durauit impedimentum, & istud tempus, quod datur post secundum fatale, datur solum, per viam restitutionis in integrum, & non

& non ipso iure, sed primus, & secundus annus dantur ipso iure à lege, & post interpositam Appellationem dantur 50. dies appellanti, infra quos debet recipere Apostolos, & præsentare processum coram Iudice, ad quem, & facere citari partem, alias Appellatio esset deserta. Deindè in anteqàm præsentato processu, & facta citatione partis infra 50. dies habet Appellans primum, fatale, & sic primum annum; & dicuntur Apostoli, idest literę missę ad superiorem.

70 Appellatio declaratur deserta & habetur equè ac si appellatum non fuisset, si infra 50. dies non fuerit præsentata copia processus coram Iudice ad quem, vt in Constitutione Regnis *Appellationũ tempora*, vel si Appellans non prosequutus fuerit Appellationem infra annum, vel biennium, nisi excusaretur aliqua iusta causa, vel impedimento, vndè cautela est, quod Appellatus statim, cum videt elapsos 50. dies compareat, & petat Appellationem de-

clarari desertam coram Iudice ad quem, quia si postea presentatur processus, Appellatio reperitur deserta ipso iure, & iurisdictio devoluta est Iudici à quo. Declaratur etiam deserta Appellatio si non fuerint petiti Apostoli infra 50. dies, vnde hodiè in Regno Appellans debet omnia ista expedire, infra 50. dies, v3. presentare Appellationem, & processum, & Apostolos Iudici ad quem, & facere citari partem ad prosequendum, & habere responsum congruum à Iudice Appellationis, alias si vnum ex istis deficiat, Appellatio remanet deserta. Si stetit per Iudicem ad quem, qui absens erat, & Appellans nō potuit prosequi Appellationem, & fatalibus elapsis confirmatur sententia M. C. V., & debet instari Appellationem declarari desertam, qua instantia presentata citandus est Reus ad dicendum causam quare Appellatio non debeat declarari deserta, & si iustam causam non allegat declaratur Appellatio deserta
facto

facto verbo, & rescribitur Iudici à quo, ut suam exequatur sententiam, & si infra decem dies non fuit appellatum, sententia transit in rem iudicatam.

71 Appellatio declaratur deserta, primo quando non presentantur Acta Iudici ad quem infra dictum spatium 50. dierum. Secundo si presentavit, sed per negligentiam non fuit prosecuta Appellatio. Tertio si Appellans post sententiam ligavit coram Iudice à quo, quia tunc tacite videtur renunciare Appellationem, & denuò si Index statuit terminum Appellanti ad proseguendum, & non fuit prosecutum.

72 Articuli produci possunt infra terminum datum ad probandum, aliter elapso termino ulterius produci non possunt, *ut in pragm. quinta die, &c.*

73 Articulorum copia potest dari parti, dummodò sit primo examinatus, & si is, qui habuit copiam, vult novos articulos producere, potest illos presentare infra tres dies à die

à die acceptæ copię.

- 74 Articulis præsentatis Actuário causæ debet Actor deponere per verbum, credo, vel non credo, & absq; præsentia Aduocati, vel Procuratoris, *vt in pragm. quinta die de ord. Iud., & in ritu M.C. Item, quod infra, &c.* Quà depositione habita, debet Procurator Actoris illam notificari facere Procuratori Rei conuenti, qui Procurator potest petere terminum ad percunctandum eam, an sit formiter facta depositio, & quando principalis citatus ad deponendum non vult respondere citatur tribus citationibus, in vltima quarum inseratur tenor Articulorum, super quibus examinandus est, & adhuc renuente habetur pro confesso super eis, à quo decreto non datur appellatio, si ex depositione principalis non fuit releuatus, Iudex debet prouidere, quod terminus currat ab hodie; qua prouisione facta debet Actor illam notificari facere Reo, *Carau. super rit. 69. n. 5.* siuè eius procuratori, in cuius noti-
- tifi-

rificatione consideret an testes sui principalis sint præsentes, vel absentes, si præsentes, tunc in illius termini dorso, respondeat, quod detur lista examinatorum suspectorum, ad finem vt de non suspecto fieri possit electio, prout fieri debet, *vt in pragm. responsionibus de ord. Iud.* & fit decretum, quod infra biduum detur lista, & intimetur.

75 Assistentiæ extrema, sunt probare, qualiter bona, super quibus petitur Assistentia, fuerunt in bonis, & de bonis defuncti debitoris *Assl. decis. 383.*

76 Causa est ipsum Ius deductum in Iudicio.

77 Causæ inter coniunctos committi debent, *pragm. odia.*

78 Citatio debet fieri personaliter, vel domi, *vt in pragm. relationis de ord. Iudiciorum*, per Nuncium, continens diem, mensem, annum, & locum, & quando sit extra districtum Neap. debent esse præsentes duo testes, quorum nomina, & cognomina scribi debent in dicta relatione, alias

40 *Praxis Civil.*

alias citatio esset nulla , nisi con-
uentus , vel eius procurator com-
pareret apud acta causæ, quia tunc
per talem comparitionem conuali-
daretur citatio nulla.

79 Citatio testium fit, ad hoc appa-
reat , quod non sponte testes se in-
gerunt, sed rogati , quia alias si vi-
trò se ingererent, essent suspecti de
falso, & sic non solum debent citari
testes , sed etiam Procurator Acto-
ris ad videndum eorum iuramenta,
qui procurator potest petere requi-
ri tempore receptionis, & protesta-
ri contra testes, & dicenda per eos,
quatenus contra eius principalem
deposuerint , & non aliter, nec alio
modo .

80 Clerici non possunt examinari
absq; licentia sui Prælati.

81 Compromissum fit quando liti-
gantes sunt consanguinei usq; ad
quartum gradum, & peti potest usq;
ad dationem termini , *ut in pragm.*
edicta de compromiss.

82 Compromissum non potest peti
in causa Appellationis.

83 Con-

83 Conclusione facta in causa, fit monitio super expeditionis causæ, (*Mon. sup. exped. causæ*), qua citandus est Reus ad sententiam, idest ad dicendum quicquid dicere voluerit in causa in iure, & in factò, & in scriptis, in qua citatione potest peti terminus ad percunctandum, (*Term. ad percunctandum*) quo termino elapso procedi debet ad expeditionem causæ, nisi tamen fuerint de nouo præsentatæ scripturæ per aliquam ex partibus, & fuerit petitus terminus ad eas impugnandum (*Term. ad impugnandum*) &c. prout peti posset, & est concedendus Iudicis arbitrio, & nisi fuerit instatum pro declaratione circa vsum testium, & scripturarum, tunc enim supersederi debet in causa, donec dicta declaratio sit formiter facta.

84 Consiliarij num. 2. non possunt iudicare, nisi infrà summa duc. 200. vltra verò fecus, & consequenter est nulla eorum sententia.

85 Cessio bonorum impedit executionem.

tionem sententiæ *Bal. in l. 1. C. qui bon ced. poss.*, & si per iuramentum fuisset huic cessione renunciatum, *Tesaur. in decis. Pedem. 36.* Debet primo Appellari à sententia, quæ pendente fiat confessio debiti, & petat hoc remedium cessionis bonorum, nam tunc conceditur, & impedit executionem sententiæ, sed quando fuit admissus ad dilationem quinquennalem non conceditur, dummodò creditores sint antè dictam dilationem, at secus si post, & qui vult facere cessionem bonorum ascendit lapidem marmoreum cum columna, vbi stat aliquo temporis spatio, & interdum irridetur à pueris.

86 Cedens bonis si sit laicus debet ascendere, &c., & ista solemnitas, quæ adhibetur est ignominiosa, nam inter Clericos adest beneficium, *cap. Odoardus de solutionibus*, & etiam apud eos impeditur executio sententiæ.

87 Copia Articulorum non datur in Regno.

88 Con.

88 Conclusione facta cum reservatione producendi scripturas, possunt illæ produci post conclusum in causa, imò datur terminus producenti ad illas concomitandas per testes. *Affl. dccif. 271., Franch. dccif. 631.*

89 Declaratio circa vsum peti debet infra 15. dies post intimationem publicationis in causa, quibus elapsis non potest amplius peti, & potest hæc Declaratio etiam fieri per procuratorem, si habeat speciale mandatum, sed si non habet speciale mandatum, & Procurator fecit Declarationem circa vsum, non nocet Domino, nisi sit per principalem ratificata; ego autem observavi in practica semper posse peti declarationem circa vsum, & nota, &c., & non potest procedi ad expeditionem causæ, si fuerit per partem aduersam instatum pro Declaratione circa vsum, quæ donec sit formiter facta, supersedetur in causa, & fit hoc modo, v3. N. C. procurator declarat, quod vult vti omnibus

nibus Articulis, omnibus testibus, omnibus eorum depositionibus, omnibus scripturis, omnibus Actis, omnibus relationibus in præfenti causa factis, & ità dicit, & declarat; Nec dicas ibi, omni meliori modo, quia non esset formiter facta, & pars poterit instare, quod fiat formiter, qua declaratione facta per procuratorem, ratificari debet per principalem, & si pars declarare noluerit, compelleretur per trina decreta, & habetur facta prout deterius, etiam si fuerint examinati testes in prima Instantia.

- 90 Depositio principalis debet offerri in calce termini, alias quatenus oblata non fuisset, potest Reus petere depositionem principalis, qui omnino deponere debet, alias numquam datus terminus currere incipiet, vt in ritu M. C. incip. *Item, quod infra ipsum terminum, Carau. in. tit. 69. n. 5.* Et si Iudex mandat principali, quod deponat, alias habetur pro confesso, & talis habetur in ultimo præcepto, & principalis de-

deponens in his, quæ ignorat, ne incidat in confessum debet deponere per verbum credo, & non credo, & debet notificari procuratori Actoris *pragm. 5. de ord. Iudic.* Et potest peti Depositiō principalis usque ad conclusionem, non autem post conclusionem, nisi super rebus, quæ de nouo occurrunt post dictam conclusionem, super quibus petitur, depositio, est admittenda, sed hoc habet locum in causis ordinarijs, non autem in causis summarijs.

91 Dilatio quinquennalis est de Iure communi introducta *l. maiorem ff. de pactis.* & impedit executionem sententiæ, dummodò maior pars creditorum consentiat *Affl. decis. 288.*

92 Exceptiones Dilatoriæ debent opponi antè litis contestationem à Reo contra Actorem, ad impediendam litis contestationem, & dicuntur illæ, quæ impediunt litis ingressum, & sunt, v3. Declinatoria fori,

litis

nibus Articulis , omnibus testibus, omnibus eorum depositionibus, omnibus scripturis , omnibus Actis , omnibus relationibus in præfenti causa factis, & ita dicit, & declarat; Nec dicas ibi , omni meliori modo, quia non esset formiter facta , & pars poterit instare , quod fiat formiter , qua declaratione facta per procuratorem , ratificari debet per principalem , & si pars declarare noluerit, compelleretur per trina decreta , & habetur facta prout deterius, etiam si fuerint examinati testes in prima Instantia.

- 90 Depositio principalis debet offerri in calce termini, alias quatenus oblata non fuisset , potest Reus petere depositionem principalis , qui omnino deponere debet, alias numquam datus terminus currere incipiet , vt in ritu M. C. incip. *Item, quod infra ipsum terminum, Carau. in tit. 69. n. 5.* Et si Iudex mandat principali, quod deponat, alias habetur pro confesso, & talis habetur in ultimo præcepto , & principalis de-

deponens in his, quæ ignorat, ne incidat in confessum debet deponere per verbum credo, & non credo, & debet notificari procuratori Actōris *pragm. 5. de ord. iudic.* Et potest peti Depositio principalis usque ad conclusionem, non autem post conclusionem, nisi super rebus, quæ de nouo occurrunt post dictam conclusionem, super quibus petitur, depositio, est admittenda, sed hoc habet locum in causis ordinarijs, non autem in causis summarijs.

91 Dilatio quinquennalis est de Iure communi introducta *l. maiorem ff. de pactis.* & impedit executionem sententiæ, dummodò maior pars creditorum consentiat *Affl. decis. 288.*

92 Exceptiones Dilatorie debent opponi antè litis contestationem à Reo contra Actorem, ad impediendam litis contestationem, & dicuntur illæ, quæ impediunt litis ingressum, & sunt, v3. Declinatoria fori,

litis

litis pendentiae, Compromissi, Carentiae, & Incompetentiae Actionis, Legitimationis personae, cautionis expensarum, exhibitionis scripturarum, & similes, quae solemnitates possunt exhiberi post dationem termini, *Bal. & DD. l. except. C. de prob.* Exceptio verò Iudicis incompetentiae ex defectu Iurisdictionis, potest quodcumque opponi, etiā post tres sententias.

93 Exceptio Declinatoria fori, seu incompetentiae, vel exceptio Recusationis debet esse prima, quae opponitur antè omnes exceptiones *l. fin. C. de except.* quia si alia prius opponeretur censeretur opponens Interpellare Iudicem, ut super illa pronunciet; & sic induceretur consensus in Iudicem, & nō posset ulterius declinari, seu recusari secundum *Bar. & DD. in l. quidam consulebat ff. de reg. Iur.*

94 Exceptio Litis pendentiae est dilatoria, & debet opponi antè litem contestatam; quando lis intentata

tata per Actorem in vno iudicio est etiam in alio intentata, & si intentata esset statim pendentiam litis alleget, & interim ad vltiora procedi non potest.

95 Exceptio Carentiæ, & incompetentiæ Actionis, opponitur quando Actor non habet iustam causam litigandi, tunc excipiat, quia caret Actione, quod legitimet, idest cōstituat Procuratorem in causa, & opponat exceptionem cautionis expensarum, quibus non adimpletis non posset ad dationem termini procedi.

96 Exceptio Legitimationis personæ, vt si comparéat pupillus sine tutore, vel minor sine Curatore, vel filius fam. sine consensu patris *l. fin. §. necessitate ff. de bon. quæ liber.* vel Procurator sine mandato *l. 3. §. defendi*, & ibi *Bar. ff. ex quib. cau. inposs. ea*; vel si comparet aliquis substitutus à Procuratore non habente potestatem substituendi, maximè antè litem contestatam *l. quod quis C. de procur.*, & non procedatur ad vlt.

ulteriora in causa, nisi cum effectu legitimetur persona *Franch. decis. 692.* Vel si comparet Procurator cū mandato dubio, & tunc tenetur satisficere de rato *l. 1. ubi DD. C. de procur.*, vel si comparet aliquis, ut tutor potest sibi opponi, ut doceat de solemnibus *l. legitimos ff. de legit. tutor.*, & hæc exceptio potest opponi, etiam post datum terminum ad probandum.

97 Exceptio cautionis expensarum est de Iure communi introducta *Auth. generaliter C. de Episc. & Cler. pragm. 1. de expensis*, & si ei non adimpletur non proceditur ad ulteriora.

98 Exceptio exhibitionis scripturarum, ut si Actor agat, ut hæres, Reus excipiat, quod declaret, si est hæres ab intestato, vel ex testamento, & si ex testamento replicet exhiberi testamentum, quod exhibere tenetur, & si, ut cessionarius, excipiat exhiberi cessionem, & cum multoties fiat cessio in fraudem creditorum, exhibita cessione potest excipere esse in fraudem,

dem, & dandus est terminus ad docendum de fraude, in quo poteris instare pro depositione, tam cedentis, quam cessionarii; Et si vt Donatarius agat, potes excipere, vt exhibeatur donatio ad finem cedendi, si, vt Vidua agat, poteris excipere, quod doceat de Viduitate, super qua dandus est terminus ad docendum de ea. Quibus scripturis petitis exhiberi, & non exhibitis, ad ulteriora procedi non potest. Debet fieri editio instrumentorum in libello mentionatorum ante litem contestatam per Actorem, alias ei respondere non tenetur, sic etiam tenetur exhibere libros, quorum virtute sibi, quod deberi petit l. 5. & seq. C. de ed. l. procur. & l. sequ. C. eodem.

99 Exceptiones Peremptoriæ dicuntur illæ, quæ in totum perimunt Ius Agentis, prout est exceptio solutionis, iurisiurandi, pacti, transactionis, & Rei indicatæ, & sic de alijs: Et possunt opponi quandicumque usque ad conclusionem in

C

cau.

causa, *l. peremptorias C. sen. resc. non poss.*, & similiter instrumenta iura, & alia cautelæ produci possunt vsque ad sententiam.

- 100 Exceptiones, quæ impediunt executionem sententiæ sunt, v3. Exceptio inuentarij, exceptio solutionis, compensationis, nouæ conventionis, cedendarum, quæ competit quotiescumque est aliquis cõdemnatus ad aliquam rem, cum qua erant alij obligati in solidum *l. Modestinus ff. de solut.* Exceptio quod cum eo competens filijs familias condemnatis mediante sententia, & operatur, quod non possunt exequi, nisi in quātū facere possunt, vt deducto ne egeant, exceptio retentionis rei pro meliorationibus competens alicui possessori condemnato ad restituendam rem, v3. vt prius sibi soluantur expensæ meliorationum, quo casu impedit executionem sententiæ per dictam retentionem rei, quousque ei non fuerunt solutæ; Appellatio etiam im-

impedit executionem sententiæ.

101 Exceptio inuentarij impedit executionem sententiæ latæ contra aliquem vti hæredem, vt non possit exequi vltra vires hæreditarias, *Mastrill. decis. Sicil. 24.*, & procedit etiam in sententia assistentiæ petita super bonis hæreditarijs, sed re-tentis ab hærede, ex quo pro con-currenti quantitate soluit credito-ribus hæreditarijs *Anell. de Amato cons. 88.*

102 Exceptio solutionis impedit sen-tentiæ executionem. *l. solutionis ver-bum ff. de solut.*, & quando oppo-nitur ista exceptio datur terminus ad probandum solutionem, & inte-rim supersedetur in exequenda sen-tentia, & si opponens illam non probauerit punitur pœna ducatorû 12., vt in *pragm. 47. §. 3. de off. ma-gistr. Iust.*, quæ solutio, vel proba-tur per testes, vel ex iuris præsum-ptione, quod multis modis esse con-tingit, & signanter si producantur Apocæ receptionis de annuis in-troitibus trium proxime præceden-

C 2

tium

tium annorum, antequam Reus cō-
ueniatur, quia tunc præsumitur fa-
cta solutio pro præterito *l. quicum-*
que C. de Apocis lib. 10. , Franchis
decis 137.

103 Exceptio compensationis impe-
dit executionem sententiæ, & po-
test opponi etiam si sententia fecit
transitum in rem iudicatam, *l. 2.*
compensat. l. si cum militi §. cum in-
tra ff. de compens. , & vt operetur
ista exceptio necessè est, quod quā-
ritas compensanda equaliter con-
stet, & sit liquida l. si debeas ff. de
compens. Affl. decis. 121.

104 Exceptio nouæ conuentionis op-
ponitur, quando partes recedunt à
sententia ex aliquo nouo pacto,
quia tunc hanc exceptionem oppo-
nens impedit executionem senten-
tiæ *l. 2. §. si ex conuentione ff. de re*
ind. Sed hodiè noua conuentio non
attenditur, nisi probetur expressè,
partes voluisse recedere à sententia
l. fin. C. de nouat., nisi facta esset de-
legatio nominis debitoris; & alle-
gans, & non probans nouam con-
uen-

uentione punitur poena 12. duc. d.
pragm. 47. §. 2.

105 Exceptio cedendarum competit
quotiescunque est aliquis condem-
natus ad aliquam rem, cum qua
erant alij obligati in solidum *l. Mo-*
destinus ff. de solut., & consequen-
ter quousque non cedantur sibi
actiones à Vittore, quibus possit
indè recuperare, quod soluit, pro
portionibus aliorum, impedit exe-
cutionem sententiae *l. 1. §. non ta-*
men ff. de tutel. Franch. decis. 406.,
et 662.

106 Exceptio quod cum eo, competit
filijs fam. condemnatis mediante
sententia *l. 2. C. quod cum eo, & ope-*
ratur, quod non possint exequi, nisi
in quam facere possint, v3. dedu-
cto, ne egeant *Glos. l. sed et si quis*
inst. de Aet., competit etiam pa-
tri donanti ne possit conueniri, &
cogi à filio, nisi in quam facere po-
test *l. inter eos ff. de re iud.* Item cō-
petit militibus *l. miles ff. de re iud.*,
Item socero conuento à Nuru, nam
nō poterit exequi nisi in quā face-

re possit *l. rei indicatae §. socero ff. sol. matr.*, dummodò dolo non sit versatus in promittendo dotem sciens illā soluere non posse *DD. in l. maritum ff. sol. matr. Franch. decis. 164.*

- 107 Exceptio Retentionis rei pro meliorationibus competit alicui possessori cōdemnato ad restituendam rem, v3. vt prius sibi soluantur expensæ meliorationum, quo casu impedit sententiæ executio, nem per dictam retentionem rei, quousq; ei non fuerint solutæ *l. & si in area ff. de condit. indebiti, l. in fundo ff. de rei vend., Franch. decis. 112. n. 1.* Verum vt ista exceptio locum habeat, in praxi tria requiruntur. Primo circā expensas, quæ sunt in triplici differentia, v3. Aliæ sunt vtiles, aliæ necessariae, & aliæ voluptariæ *l. 1. ff. de impens. in reb. dot. fact. l. certum C. de rei vend., & tam necessariae, quam vtiles reputantur, nam voluptariæ sunt ad ornatum rei, & causa delectationis, & per consequens de eis non habentur*

tur ratio *DD. in l. in fundo ff. de rei vend.* Secundo requiritur, quod meliorationes tempore executionis sententiæ reperiantur liquidæ, & claræ, alias præstita cautione per Victorem de illis restituendis, non obstante dicta exceptione, exequatur sententia *Cauale. decis. 28. n. 6.*, & si partim reperiantur liquidæ, partim illiquidæ, pro liquidis competeret dicta retentio quousq; non soluantur, & pro illiquidis sufficit dicta cautio. Tertio requiritur, ut opponens dictam exceptionem sit bonæ fidei possessor.

108 Exceptiones, quæ possunt opponi etiam post sententiam, sunt, quæ non in totum eneruant sententiam, sed illam modificant, prout est exceptio, nequis conueniatur, & exigatur in quântum facere potest, & exceptio inuentarij facti in hereditate. Verum de iure nouiss. debent proponi infra 30. dies à die intimationis sententiæ, alias de eis non habetur ratio, ut in *pragm. 28. cap. 25.*

109 Exceptio excussionis debet opponi antè litis contestationem *l. fin. C. de except.* à fideiussore cōuento, vt primo discutiatur principalis debitor si est soluendo *Auth. presente C. de fideiuss.* infra tēpus quatuor mēsum ; sed non procedit, quando fideiussor renunciauit *d. Auth. presente*, ac omni legum auxilio. Competit etiā hęc exceptio 3. possessori conuento Actione hypotecaria, nam tunc potest excipere, vt prius discutiatur principalis debitor, & eius fideiussor *Auth. hoc si debitor C. de pignor.* Competit etiā contra Agentem super re generaliter hipotecata, vt prius discutiatur specialem, sed hodiè cessat, quando in cōtractibus apponitur illa clausula, v3., quod specialitas non deroget generalitati, & è conuerso, *Franch. decis. 5.* Verum si adsit ista clausula, & Creditor agat super re generali, cautela est, quod protestetur, alias sibi preiudicat, vt non possit agere super generali, *Puteus decis. 38.* Competit etiā in omnibus

bus actionibus, quæ in subsidium competunt, puta in vxore agente pro asscuratione dotium propter vergentiam ad inopiam viri, super bonis à tertio possessoris, nam tunc si opponatur ista exceptio debet vxor prius bona viri discutere.

110 Exceptio non numeratæ pecuniæ in contractu mutui infrà bien-
nium potest opponi, in alijs verò contractibus infrà 30. dies *l. in contractibus C. de nō num. pec. Affl. decis. 105. n. 2.*, & competit Reo quotiescunq; conuenitur ab aliquo vigore confessionis factæ de receptione pecuniæ, vel rei ex causa mutui, tam in scriptura priuata; quam publica, sed cessat quotiescunq; quis realiter recepit aliquid pro complemento, vel residuo, nam tunc hæc verba denotant, quod totum sit solutum *Bal. in l. ab Anastasio C. mandati, Affl. decis. 285. n. 3.*

111 Exceptio nullitatis processus, vel sententiæ semper opponi potest.

112 Exceptio falsi procuratoris, qui nullum habuit mandatum, potest

opponi antè, & post sententiam ad annullandum iudicium *DD. in l. licet C. de procur.*

- 113 Exceptio hostica habet locum, quando est submonitus ex parte Regis, vt vadat in exercitum Regis, ad pugnandum contra hostes, nam si contingat interim hunc ab aliquo conueniri, vel citari, siuè in causa ciuili, vel criminali, habet spatium 15. dierum antequam vadat in exercitum, & 15. post reuersionem, & totum illud tempus, quo stat in exercitu, supersedetur in causa, & non proceditur contrà eum, nec potest contumax reputari, sed si aliquis spontè accessit ad exercitum sine vocatione, habet solum illud tempus, quo stat in exercitu, & non illos 15. dies; Vndè si interim citatur, potest quilibet suus cōsanguineus comparere, & allegare, qualiter citatus degit in exercitu Regis pro expeditione militiæ, & opponere potest exceptionem hosticam, vt in *Const. Regni*, quæ incipit *hostici*.

114 Exceptio excōmunicationis potest opponi in quacunque parte iudicij, & datur terminus 8. dierum ad illam probandam, & impedit cūrsū termini, & habet locum quando iudicium fuit gestum cum procuratore excommunicato, quia tunc est nullum, quod tamen intellige, quando tempore constitutionis erat excommunicatus, quia tunc ipso iure non tenuit constitutio procuratoris, & per consequens remanet procurator falsus, & sic processus non valet, secus si post mandatum superuenit excommunicatio procuratori, quia valent acta si non opponitur, sed ante mandatum non valent ipso iure, siuè opponatur, siuè non, & procedunt prædicta, siuè sit procurator ex parte Actoris, siuè Rei.

115 Exceptio est Actionis Exclusio.

116 Exceptio malè agis, quia antè diem agis, potest opponi etiam post litem contestatam.

117 Exequutionis ordo est, vt prius

exequatur in bonis, & si est pauper, quod non habet bona, in subsidium capiatur de persona, & carceratus potest petere à creditore sibi præstari alimenta in vinculis, & probata paupertate taxantur à Iudice.

- 118 Executio sententiæ debet fieri lata sententia, & transacta in rem iudicatam, & ordo executionis est, ut primo capiantur mobilia, & deinde stabilia, & postea nomina debitorum, & his deficientibus, devenitur ultimo loco ad capturam personæ, & sic prius debent bona discuti, & postea debet capi persona. Qua executione facta citari debet debitor ipse ad reluendum dictam executionem, infra tot dies, quibus elapsis (debitore non reluente) accusantur contumaciæ, & in ultimo peremptorio, Curia ipsa sedente, providetur, quod bonæ exequuta vendantur, & vendi debent legitimis subhastationibus præcedentibus, nisi tamen aliquis comparuerit dicens esse executionem

gutum in bonis alienis ; tunc enim superfederi debet in ultimo incantu , & dari terminus ad docendum de allegatis , in quo termino potes vti depositione principalis , sed in Ciuitate Neapolitana seruatur fieri vnam subhastationem in diebus tribus , & candela accensa in ultimo incantu plus offerenti liberari debet , de qua venditione confici debet publicum Instrumentum , si tamen de Læsione non fuerit dictum , & debet fieri solutio pretij per emptorem , qui si soluere recusa-uerit fit decretum , quod faciat depositum infra tot dies , quibus elapsis , si non depositauerit , fit aliud decretum , quod infra alios dies faciat depositum , alias compellatur per capturam personæ , & deposito facto , si quid debitori superest , restitui debet , si verò minus , exequatur pro residuo . Et si fuerit dictum de Læsione , fit decretum , quod bona ipsa iterum subhastentur , & quod debitor procuret alias prima venditio firma remaneat .

119 Exequutione facta expeditur licentia de vendendo, & illa exponitur venalis subhasta, & in S.C. adest Incantator, qui alta voce deambulando per ipsum, exponit rem venalem, & in alijs locis sunt subhastationes, tam in loco publico Curiae, quam ubi res sita est, & plus offerenti liberatur, & fit decretum super oblatione, & extinctione candelae, & quando non reperitur emptor, tunc adiudicatur creditori, facta prius extinctione circa valorem rei, per expertos.

120 Electione Examinatoris facta post dationem termini, ac Procuratori Rei conuerti notificata statim expedienda est citatio ad testes.

121 Examinator testium destinatur, quando causa excedit valorem ducatorum 500. alias si esset infra dictam summam, fieret audientia testium, vel si agatur in causis Equitum Neapolitanorum, qui habent privilegium à Rege, etiam si sit infra dictam summam, semper de-

destinatur Examinator S.R.C.

122 Fatalia, quæ sint? vide infra.

123 Iudicium Petitorium dicitur illud, in quo principaliter agitur de proprietate, seu dominio alicuius rei, puta ubi agitur reiuindicatione, *l. cum fundum, ff. de ui, & vi armata*, petitione hereditatis, *Glos. in l. 2. Cod. de edict. Diui Adr. toll. ad vsumfructum*, vel vsum, vel aliam seruitutem dicitur petitorium, quia agens ad ista Iura incorporalia censetur Dominus istorum Iurium, secundum *Alex. in l. naturaliter, §. nihil. ff. de acquir. possess.*

124 Iudicium est Actus legitimus rrium personarum, nimirum Iudicis, Actoris, & Rei, *Bal. in rubr. de Iudicijs*, & est tota illa discussio causæ, quæ durat à citatione usque ad sententiam.

125 Instantia causæ dicitur illa exercitatio Iudicij, quæ fit à litis contestatione usque ad sententiam latam, seu usque ad finem triennij, quando non fertur sententia.

in.

infra triennium in causa civili, vel infra biennium in causa criminali, *l. properandum, C. de Iudicijs*; & sic quando dicimus instantiam esse peremptam, intelligitur de illa exercitatione Iudicij, quæ habetur pro non facta, non tamen refertur iste sermo ad causam, nec ad Iudicium; quia perempta instantia, non est perempta causa, nec Ius partis, nec Iudicium, quoad illam causam, quin possit de nouo agitari, sed solum illa exercitatio Iudicij, idest illa tela Iudicij, quæ reperitur incepta, & non completa, efficitur frustratoria, & habetur pro non facta, & ista peremptio Instantiæ, fuit inducta in favorem publicum nè lites fierent immortales, *d. l. properandum*; & instantia incipit currere à contestatione litis, & durat per, triennium in Civilibus, & per biennium in Criminalibus, *d. l. Properandum, C. de Iud.*

126 Instantia perempta per lapsum triennij, solet Actor adire S. R. C. ut

211-

authoritate Regis insufflet vitæ spiritum in illa instantia , & sic Rex insufflat spiritum , & facit instantiam reuiuiscere , perindè ac si premissa non esset , & ista restitutio in Regno appellatur insufflatio , & fit absque erogatione expensarum cum causa aliàs secus .

127 Iudex dicitur quasi Ius dicens *Bar. in l. 1. ff. de Iurisd. omn. Iud.* Inde venit Iudicium à Iudice , quia dicitur Iudicium , quasi Iurisdicatio , & ipsa materia , quæ proponitur in Iudicio dicitur causa , sed dum finitur , scilicet per sententiam , dicitur Iustitia , & sic finis dicitur Iustitia , ipsum discutere dicitur Iudicium .

128 Ius offerendi impedit executionem sententiæ , *l. si fundus , §. in venditione , ff. de pignor , & l. Paulus , C. quib. mod. pign. vel hyp. sol.*

129 Instrumentum vt possit liquidari requiritur , vt sit liquidum , *Freccia in tract. de liquidatione Instrumentorum* , & qui Instrumentum liquidari facit , sit principalis creditor ,

tor, cum quo est confectum Instru-
mentum de facie ad faciem, *Affl.*
decis. 64. & si est hæres debet pro-
ducere decretum præambuli, Nec
contra patrem, nec contra ma-
trem potest liquidari Instrumen-
tum à filio, *Franch. decis. 162. &*
166. Item Socer contra Nurum, & è
conuerso, *Minad. dec. 20.*

- 130 Instrumentum ad hoc, vt pos-
sit liquidari, debet reassumi in car-
ta pergamenâ in forma probante,
& si libram auri excedat, subscri-
bi debet non solum à Iudice, &
Notario, sed etiam à tribus testi-
bus, & si non excedat, à duobus
tantum, alias diceretur nullam
roboris firmitatem habere, vt in
Constit. Regni Instrumentorum robur,
quod Instrumentum reassumptum
præsentari debet apud acta M.C.V.
& deindè expediri debet citatio
contra debitorem (quam vocant
super tenore Instrumenti) Citatio-
nes enim super tenore Instrumen-
ti non possunt expediri sine illius
præsentatione, vt in *pragm. 9. de*
offic.

offic. Iustit. Et citari debet debitor personaliter, vel domi, vt in *pragmat. relatione ordine Iudic.* Quo citato debet creditor ipse accusare primam contumaciam, vt in *ritu M. C.* incip. item, quod vbi aliquid, & non eius procurator. Qua prima contumacia inculcata, debet creditor ipse personaliter ultimam contumaciam accusare in ultimo peremptorio, idest in prima Curia, quæ regetur elapso triduo post primam contumaciam, Curia ipsa sedente potest liquidare Instrumentum, & ascendere palatium, quamuis creditor volens liquidare Instrumentum Clericus sit, *Carau. super ritu* 166. num. 34. Item carceratus intus carceres M. C. V. Item Minor, quia ad huc personaliter comparere tenetur cum Tutore, ad cuius Instantiam, constituto de præambulo, & solemnibus, fuit expedita citatio, si verò sit infans minor septennio, & debitor non instet, quod veniat pupillus, liquidatur Instrumentum Tutore
so.

solum comparente, tenetur personaliter tempore liquidationis, quamvis sit infirmus, quamvis mulier, & sic debitor citatus debet personaliter comparere, alias condemnatur, & ut contumax de inde statim capi potest de persona, & carceratur; nisi tamen debitor de seculo comparuisset coram Iudice, cui comparitioni subscribere tenetur Iudex, ut *in pragm.* 13. §. *idest de offic. Iust.* quo casu purgatur contumacia. Benè verum est, quod Reus tenetur facere insistentiam, sequi Curiam, & Actoreistente fieri liquidatio, Actore verò non comparente licentiatur debitor, vel nisi fuerit allegata absentia debitoris; tunc enim Reus non condemnatur, sed datur dilatio ad comparendum, qua finita si non comparet, iterum vocatur Curia, sedente pro Tribunali, absque nova requisitione, & condemnatur, *Carauan ritu* 169. num. 15. & Reus tempore liquidationis comparens potest carcerari, & non liberatur, nisi

nisi prius soluto debito creditori,
& pena Regio Fisco, quæ licet sit
de Iure taren. trium pro qualibet
vncia, *Carau. super ritu 133. num. 2.*
hodiè tamen pro pena solvuntur
duo, & sic de tertia parte fit gra-
tia, sed in parvis quantitatibus fit
gratia de medietate, quæ non eui-
tatur, quamvis eodem die, quo
carceratur debitor creditori solue-
rit, *Carau. ritu 169. num. 8.* Est
igitur carcerandus debitor virtute
Instrumenti liquidati, secundum
formam ritus, quamvis in vim exe-
cutionis offerat omnia bona sua
mobilia, & stabilia, & quamvis
asserat se satis fecisse, vel Instru-
mentum esse falsum, nullum, simu-
latum, &c. nisi tamen solutio, vel
alia exceptio in promptu probare-
tur per publicum Instrumentum,
vel aliam scripturam authenticam,
per testes. Si creditor nollet in
prima Curia, elapso triduo, accusa-
re ultimam contumaciam, & de-
bitor esset citatus intra Ciuitatem
Neap., quod eo casu posset quan-
do.

documque voluerit creditor, Curia sedente, intrà mensem dictam ultimam contumaciam incusare, & si debitor extrà Ciuitatem esset citatus intrà duos menses, quo termino elapso citatio esset circumducta, & sic debitor deberet de nouo citari.

131 Instrumentum, quod continet infrà vnciam non potest liquidari via ritus.

132 Libellus debet esse clarus, & non obscurus, cuius copia debet dari Reo sumptibus Actoris, vt in *pragm. comparente Reo*, & continere debet, scilicet conditiones v3 quis, quid, coram quo, quo iure petatur, & à quo, & sic primo nomen Actoris, secundò rem petitam in Libello, tertio nomen Iudicis, coram quo porrigitur Libellus, quartò causam concludentem, vt peto centum, quia mutuauì, sed non est necesse exprimi nomen Actionis in Libello, sed sufficit, quod taliter narrètur factum, quod ex narratione facti possit elici, quæ actio

actio intentetur : debet igitur perquiri , quæ actio sibi competit , ad hoc , vt secundum naturam ipsius actionis sciat adaptare verba Libelli , sed non est necesse istam exprimere ; quinto debet continere , à quo , idest nomen rei conuerti ; istis quinque conditionibus concurrentibus erit rectè formatus Libellus . Insuper in calce libelli solent apponi aliquæ clausulæ vtilis libellanti . Prima est (petens super prædictis omnibus , & eorum singulis Ius , & Iustitiam ministrari) quæ clausula saluat libellum ab omni ineptitudine , & est multæ efficacis , *Afflic. dec. 95, Capyc. dec. 10.* Secunda est petens rem prædictam cum expensis) per quam censetur Iudex interpellatus ; vt condemnet victum victori ad expensas , ad quas non tenetur Iudex condemnare si non petantur , *Bart. & Bald. in l. prope-randum, §. cum alterutra, C. de Iud.* sed melius est dicere peto , &c. cum omnibus damnis , expensis , & interesse , quia tunc petendo interesse ,

se, videntur etiam petiti fructus ,
Franchi dec. 642, nu. 8. Tertia clau-
 sula est (Non se adstringens ; &c.)
 quæ operatur , vt plura proponens
 non teneatur , nisi ad ea , quæ tan-
 tum sufficiunt ad reportandam vi-
 ctoriam , & non teneatur probare ,
 qualitatem deductam in libello ,
DD. in l. scire , §. scire, ff. de excus.
tut. & est satis vtile illam ponere in
 Articulis , nam, & si Reus sit non
 probando allegata non succumbet ,
DD. in l. Diuus, ff. de re Indic. Quar-
 ta clausula est (citrà præiudicium
 omnium Iurium) quæ operatur, vt
 quicquid petitur intelligitur con-
 ditionaliter ; v3. quod quatenus in-
 fert aliquod præiudicium, perindè
 sit, ac petatum , & factum non fuis-
 set , *Put. dec. 32.* Quinta clausula
 est (omni modo meliori) quæ ope-
 ratur , quod in casu dubio libellus
 interpretetur eo modo , quo fano-
 rabilius est Actori libellanti .

- 133 Laudare in Auctorem est, quan-
 do aliquis conuenitur aliqua actio-
 ne reali ad aliquam rem, debet lau-
 da-

dare suum Auctorem , & sibi litem denunciare ad effectum , vt possit contra eum habere recursum de euictione , *l. emptor, C. de euiet.* & Auctor dicitur is , à quo quis habet causam , & debet comparere in foro laudantis . In quacumque parte Iudicij laudari potest , & sibi lis denunciari , dummodò fiat ante publicationem processus , *Glos. in l. si rem , §. fin. ff. de euiet.* & si Auctor Laudatus est priuilegiatus in illo foro, an possit declinare forum, puta si venditor est Clericus , & emptor conuentus sit Laicus ? Respondetur , quod non , sed tenetur defendere emptorem in foro ipsius emptoris , *l. venditor. ff. de Iudic. , & l. i. C. vbi in rem actio ;* & hoc est propter connexitatem Iudicij , & debet certiorare Auctorem ostendendo sibi copiam libelli , vel Instrumenti , & requirere , quod veniat ad defendendum , & litem suscipiendum .

134 Lista suspectorū debet dari infra biduum post intimationem termini.

D 135 Li.

135 Litis contestatio non datur in Regno, sed eius loco successit terminus, & lis incipit contestari à die dationis termini, quando pars aduersa respondet.

136 Minor duodecim annorum non potest conueniri in iudicio absque Curatore, vndè debet prius implorari officium Iudicis, quod prouideri faciat de Curatore ad litem.

137 Nominatio Auctoris differt à Laudatione Auctoris, quia Auctor laudatur ab eo, qui conuenitur, & possidet nomine proprio, & sic pro Domino, sed Nominatio fit ab eo, qui possidet nomine alieno; vt quando conuenitur is, qui tenet rem conductam, vel depositum, vel commodatam, vel precariam, nam iste conuentus statim in principio litis debet nominare Dominum in Iudicio, & dicere se possidere nomine alieno, vndè dirigitur Iudicium contra Dominum, vt ipse possit defendere causam suam, & absoluitur Reus ab instantia Iudicij per solam nominationem.

tionem, & transfertur contra Dominum nominatum, & debet fieri ista Nominatio ante litem contestatam.

138 Nominatio testium debet fieri infrà quinq; dies à die notificationis termini, aliàs non est admittenda, vt in *pragmat. post prædictas de ordine Iudicij*, & ista nominatio testium non admittitur, quando est multum calumniosa, vel quando probatio est facienda per scripturas, tamen in causis recusationũ, seu suspicionum Iudicum admittitur, & quando Nominatio non petitur in primo termino, non potest peti in secundo termino, & faciens nominationem, & ea non vtens, punitur pœna 12. ducatorum, vt in *pragm. post interlocutorias*, & in *pragm. quoniam inter termino de offic. S.R.C.*

139 Nominatio testium infrà Regnum debet fieri cum expressione loci vbi sunt testes.

140 Nominatio testium extra Regnum debet fieri cum expressione

loci, nominis, & cognominis testimonium, & fieri depositum duc. 15. pro pena, si non examinabit, & etiam depositum necessarium pro examine testimonium, ut in *pragm. 31. de offic. S.R.C. & in ritu M. C.* incip. *Item nisi essent testes*. Sed quando petitur nominatio extra Regnum, & Procurator dicit, quod vult uti diēta nominatione, ac si esset facta intra Regnū, & examinari facere intra illos tres menses, qui dantur in Regno, tunc evitabit depositum.

141. Nominatio Testium an in causa Repulsæ peti possit? Respondetur, quod si in causa principali sint examinati testes Neap. non potest peti, si verò fuit facta nominatio, potest fieri in causa Repulsæ saltem pro examinandis duobus testibus.

142. Nominatio testimonium an possit fieri inter termino primi, vel secundi Beneficij? Responditur, quod potest fieri, sicut in primo termino, etiam debet fieri infra quinque dies post intimationem termini; & cum expressione loci, ubi sunt testes

stes infra Regnum, extrà tamen Regnum cum expressione loci, nominis, & cognominis testium - & si dicta nominatio est concessa in quocumque termino pars vult eam renunciare potest, dummodò renunciet eodem die, vel die sequenti, quo fuit concessa, aliàs punitur pena 12. ducatorum.

143 Nominatione testium facta per partem examinandorum in partibus, & Instantia facta dari listam Officialium, & locorum suspectorum, & electione facta, statim Procurator Rei expediri faciat litteras commissionales pro testibus examinandis, quibus expeditis notificari faciat Procuratori Actoris, qui respondere solet requiri suum principalem, quem ad hunc actum substituit, ipsique notificatis procuret testium examinationem in partibus ab officiali electo, requisito prius principali, testibusque citatis.

144 Nova conventio potest allegari quandocumque, & debet allegari cum illis conditionibus, quando,

coram quibus , in quo loco , & quo tempore , & cum nominibus testium . Est exemplum : Ego debebam tibi centum vigore publici Instrumenti, et postea conuenimus, vt pro eis ego tradam equum , vel aliud , nam postea citatus super tenore Instrumenti continentis centum, possum opponere nouam conuentionem . Est autem hic aduertendum , quod quando allegatur noua conuentio, compensatio, vel satisfactio libelli debent esse clari, exprimentes specificam satisfactionem compensationis, vel nouae conuentionis , alias non admittitur, sub pena Actuarijs infligenda ducatorum 50. & allegantibus , & non probantibus ducatorum 12. applicandorum partim Fisco , & partim parti .

- 145 Nullitates impediunt executionem sententiae , *l.4. §. condemnatum, ff. de re iud. l.1. C. quand. prouoc. non est necesse.* & debent apparere ex eisdem actis inspectione processus , nulla alia extrinseca.
pro-

probatione, debent explicari in comparitione, & in qualibet ipsarum describantur etiam leges, contra quas existunt, & deindè sub illis se subscribat Aduocatus causæ, vt in *pragm. Card. Borgia sub die 18. Nouembris 1620.* & debet præsentari insimul cum dicta comparitione, vbi sunt allegatæ nullitates, depositum ducatorum 12. si sententia sit infra summam ducatorum 1000. si verò illam excederet ducatorum 60. pro pena soluenda Regio Fisco, casu, que nullitates non militarent, vt in *pragm. 5. S. quamplurimum de offic. S R.C.* Verùm si antequam discutiantur Nullitates, allegans illas se penituerit, euabit penam, & ei restituitur depositum, *Anna in c. 1. de vass. decrep. etat.* Sed quando grauatus est pauper poterit allegare paupertatem, & supplicare Proregi, quod digne- tur mandare, non obstante deposito, recipi nullitates, à quo obtinetur decretatio, quod S.C. super allegata paupertate prouideat; &

tunc per S. C. datur terminus , & probata paupertate per allegantem, fit prouisio , quod recipiantur nullitates absque deposito .

146 Oblationes in subhastationibus fiunt in scriptis , explicando tempus , infra quod instatur valere , quo elapso etunt liberati offerentes .

147 Possessorium est , vbi agitur de mera possessione .

148 Præambuli Decretum, seu practica petentis se seclarare hæredē . Primò ità formabis Libellum .
In M.C.V. Comparet N. C. & dicit , quod in vltimis constitutus N. C. ipsum hæredem vniuersalem instituit super omnibus eius bonis , creditis , actionibus , & recolligentijs ; sed quia dictam hæreditatem adire intendit , cum beneficio tamen legis , & inuentarij , ne in futurum teneatur vltra vires hæreditarias ; Instat propterea ad prædicta admitti omnimodo meliori . Qua petitione oblata fit decretum , quod capiatur summaria informatio de expositis ;
 idest

ideſt Comparentem inſtitutum eſſe hæredem, & aſſertum teſtato- rem, eſſe mortuum, & Eccleſiaſtica ſepul- turæ traditum, eoque conſtituto, fit decretum Præambuli, & decla- ratur hæres. Scias, quod ad pro- bandum, quem eſſe mortuum, re- quiruntur ad minus duo teſtes de viſu, & de auditu ſeptem, ſi de vi- ſu conſtare non poſſet, quo. decre- to lato debet expediri citatio ſu- per aditione hæreditatis, & citari debent omnes creditores perſona- liter, vel domi, ſi certi exiſterent, ſi incerti per Bannum, & procla- ma per loca ſolita, quod tali die, & hora compareant propè ianuam D. Thomæ ad videndum conſectio- nem Inuentarij, & hæreditatis adi- tionem, in qua die, & hora præ- ſentibus, qui viderunt teſtato- rem mortuum, & Eccleſiaſtica ſepultu- ræ traditum, annotantur bona te- ſtatoris, & aditur hæreditas; de quibus omnibus conficitur publi- cum Inſtrumentum, & ita ſerua- tur, quando quis petit ſe declarari

D 5

hæ-

hæredem ex testamento , sed ab intestato , tunc non solum requiritur probari testatorem esse mortuum, sed etiam se esse propinquorem in gradu . Quo constituto fit decretum Præambuli , &c. Et hoc quando suus hæres intendit succedere cum beneficio legis ; nam si extraneus esset, tunc expediri debet citatio per Edictum, & citari omnes interesse prætendentes super hæreditate.

- 149 Procuratio debet produci in principio litis , aliàs Iudicium esset nullum , *l. licet , C. de procur.* Imò Reo non petente pro exhibitione mandati , tunc Iudex ex officio illud petere debet , *Glos. in ver. filius fam. §. veterani , ff. de procur.* Filius pro patre agendo admittitur sine mandato , quia hoc habet à lege , & non solum filius , sed etiam quælibet persona coniuncta , dummodò sit de ascendentibus , vel descendētibus , *l. exigendi C. de procur.*
- 150 Primum Beneficium potest peti infrà 20. dies decurrendos à die

à die publicationis , & ad petendum secundum Beneficium infra alios dies 30. immediatè sequentes in *pragmat. Card. Zapattæ* sub die 27. Maij 1621. & potest dicta tempora amplius non possunt peti , & ea petens , & postea non vtens punitur pœna 12. ducatorum , nisi eodem die renunciauerit . *Rou. in pragmat. 1. de dilat.*

§ 51 Publicatio debet fieri elapso termino , & impediretur si non esset elapsus ; & ideò si quis insteterit pro depositione principalis , quæ adhuc non fuit oblata , terminus non solum non est elapsus , sed nec currere cæpit ; Vel pro exhibitione scripturarum , vel pro declaratione , si tenet , & possidet , & si est hæres , Vel si Apoca non esset recognita , Vel facta Instantia pro electione Examinatoris , si adhuc non esset facta , Terminus currere non incæpit , Vel si fuit facta , non stetit per partem examinare , sed per ipsum Examinatorem electum , quo casu solet fides præ-

D. 6 sen-

sentari in actis .

152 Publicatio, in causis, in quibus non datur terminus, sed loco ipsius dicitur, quod capiatur informatio, vocatur facultas ad dicendum, *Carau. Ritu 72.n.13. Guid. Pap.dec.369.*

153 Publicatione facta in causa, si partes, vel aliqua ipsarum habet testes contrarios, & potest opponi aliquid contra eorum personas, vel dicta, tunc potest petere terminum ad Repulsam post 8. dies ab actu publicationis, vt in *Ritu 75*, qui quidem erit medietas temporis concessi in primo termini dato in causa principali.

154 Reconuentio debet fieri antelitis contestationem, vel statim dato termino in causa, *Marât.f.193.num.5.* ad hoc, vt pari passu in causa conuentionis, & reconuentionis procedi possit, aliàs secus, & Actor posset petere causam reconuentionis remitti ad Iudicem suū competentem, ibi *Foller.num.6.* In qua Reconuentione sic formabis libel-

libellum. In M.C.V. & apud A.A. presentis causæ Comparet NN. & aduersus petitionem oblatam contra comparentem ipsum, pro parte N. C. dicit ipsum carere Actione, & proinde teneri cauere de expensis, ac legitimare eius personam, & nihilominus per viam reconuentionis, ac principalis petitionis, instat Actorem ipsorum condemnari ad infra-scriptas pecuniarum, & rerum quantitates, sibi debitas, vnde cum omnibus damnis, expensis, & interesse, isto, & omni meliori modo.

- 155 Repulsa non est deneganda in primo, vel secundo Beneficio.
- 156 Repulsa non admittitur in causa Appellationis, nisi ex sola causa falsitatis.
- 157 Repulsa potest peti infra 8. dies à die publicationis, tamen petens repulsam, & ea non vtens, punitur pœna 12. ducatorum.
- 158 Reclamatur, seũ supplicatur à sententia S R.C. sed non appellatur.
- 159 Restitutio in integrum compe-

petit personis priuilegiatis , vt est Ecclesia , Fiscus , Vniuersitas , Minor , & alij, *Maran. in tit. de Appell. num. 78. & seq. DD. in l. Resp. Cod. quib. excus.* Impedit exequutionem sententiæ . *l. si causa cognita , C. de transact. Affl. dec. 356. nu. 4. & seq. Franch. dec. 702. nu. 1. &* petens hoc remedium debet allegare lēſionem , & probare eam ; *l. nam si postea , §. minorum , ff. de Iure iur. &* minor eam petens debet esse ætatis infra 18. annorum , & potest peti post conclusionem .

160 Sententia Diffinitiuā est Diffinitio Iudicialis controuersię finem imponens , continens absolutionem , vel condemnationem . Sententia verò interlocutoria , est sententia Iudicis inter principium , & finem causę super aliquo incidente , vel emergenti , & dicitur sententia à sentiendo , ex eo , quia Iudex iudicat secundum quod sentit , *l. si cuncti , §. sed si queratur , ff. si seru. vendicetur .*

161 Sententia debet exequi iuxta ipsius

ipſius ſeriem, & tenorem, niſi ta-
men per procuratorem, prout te-
netur, fuerit appellatum, *l. inui-
tus, ff. de procur.* Appellatione enim
pendente nil innouari debet, *l.
unica, ff. nil. inn. appel. pend.* niſi ta-
men Appellationem interpoſitam
intrà legitimum tempus non in-
choauerit appellans, *l. cum autem,
§. illud etiam*, aut Appellationem
non exercuerit, vel deſeruerit, &
ideò ſcias, quod lata ſententia per
cauſæ Commiſſarium infrà 10. dies
à die notificationis illius appellari
debet, vt in *auth. hodie, C. de Ap-
pell.*

162 Sententiam exequendi Ius, &
facultas præſcribitur ſpatio 30. an-
norum, adeo quod non poterit de-
indè agi via executiua vigore dictæ
ſententiæ; verùm iſta præſcriptio
non currit, quando fuit incæptum
exequi, *Aſſ. dec. 245. num. 12.*

163 Sententiæ de nullitate infrà de-
cem annos poteſt dici per viam
Actionis, & in duobus caſibus po-
teſt dici de nullitate ſententiæ; v3.
quan-

quando est contra expressum casum legis, allegando legem, contra quam est sententia. Secundò quando est contra scripturam publicam in actis præsentatam, & dictæ nullitates proponuntur ab Aduocato, vel Procuratore cum deposito. Et non potest dici de nullitate Actorum post sententiam. *prag. 28. Capit.*

- 164 Sententia M.C.V. exequitur, quando est infrà summam ducatorum 150. nec plus, nec minus, non obstante appellatione, præstita tamen cautione de restituendo in casu retractationis. dummodò Reclamatio sit facta infrà decem dies. Fallit tamen, si fuerit dictum de nullitate executionis sententiæ, quia tunc impeditur executio, vel si fuerit petita restitutio in integrum aduersus sententiam, dummodò petatur antequam vigore sententiæ sit captum exequi, quod intelligitur intimato mandato de parendo. Tanta enim est authoritas sententiæ S.R.C. quod neque Prorex potest eius executionem impedire,

nec

nec mandare, quod supersedeatur in exequendo, donec de meritis causæ reclamations fuerit discussum.

165 Terminus Iuris, seu ad probandum est introductus in Reguo locolitis contestationis, et est 20. dierum, *l. 1. ff. si quid caut.* & Iudicis arbitrio breuiatur, *Caran. super ritu 73. n. 1. & ritu 123. n. 2.* & dictus terminus est communis Actori, & Reo, & incipit currere à die electionis, seu intimationis electionis examinantis.

166 Terminus Nominationis est pro prima Dieta, idest 20. miliaribus 15. dierum, vt *in l. 1. ff. si quis caut. l. 3. ff. de verb signif. ritu M. C. incipit: Itē quod Curia*, deinde pro qualibet dieta ultra terminum 15. dierum pro quibusvis 20. miliaribus quinque dies, dummodò hæc dilatio non excedat spatium trium mensium, nisi aliter à Iudici videbitur, & solet solui Actuário, vel Scribæ salarium pro dietis ad ratonem vnius scuti pro qualibet dieta. Sed Terminus No-
mi.

minationis testium extrà Regnum est in arbitrio Iudicis vsque ad sex menses, & ista etiam debet fieri infra quinque dies, aliàs ipsis elapsis non admittitur, & debet fieri depositum ducatorum 15. pro quolibet mense, quando nominatio est extrà Regnum.

167 Terminus in primo Beneficio est medietas primi termini, in secundo verò est medietas medietatis.

168 Termino in causa dato præsentantur articuli, & proceditur ad examinationem principalis, qui si confitetur releuatur pars ab onere probandi, & si negauerit, necessè est probare, quod in Articulis continetur, per testes.

169 Termino elapso, & examinatis testibus, vel si nominatio testium non fuerit facta, fit publicatio, & notificatur parti, si verò fuerit facta nominatio; & literæ expeditæ, & consignatæ, & tunc in publicatione debet præcedere Instantia, & intimatur parti aduersæ, quæ si nihil replicet fit publicatio per Iudicem

cem cum termino tot dierum ad accipiendum copiam processus, si uoluerint partes, si verò aliquid replicet iustam causam allegando, quare fieri non debeat, Iudex de his cognoscere debet, & si reperit non militare, prouidetur, quod oppositis non obstantibus fiat publicatio cum termino ad accipiendum copiam processus, si verò aliqua iuxta causa fuerit allegata, superfedere debet. *Carauit. ritu 72. num. 1.*

- 170 Terminus Repulsæ debet peti infra decem dies numerandos à die assignatæ copię processus dictæ causæ, & casu, quo processus esset cartosus potest peti maior terminus, ad hoc, ut eo viso possit deliberari, si Repulsa opus erit, & conuerso si processus est paruus posset Iudex eis statuere minorem terminum, ut in *ritu M.C. incip. Item quod facta publicatione in Causa*, qui *Ritus* corrigitur per *Pragmat. Cursu dilationum de ordine Iud.* ubi habetur, quod facta Publicatione
pro-

processus, & habita ipsius copia sunt statuti 8. dies ad percunctandum processum per Aduocatum, quibus elapsis die sequenti est petenda repulsa, & petita intelligitur concessa, alias vltterius non debet audiri, quæ etiam *pragmat. in practica* non multum practicatur, siquidem ad percunctandum processum hodiè datur terminus duorum dierum, vel quatuor arbitrio Iudicis iuxta quantitatem processus.

- 171 Terminus Repulsæ potest peti post 8. dies ab actu publicationis, & est medietas primi termini probatorij, infra quem testes examinari debent, alias vltterius non essent recipiendi, nisi ex iuxta causa, & conceditur si præcedat protestatio in citatione, quæ fit ad videndum Iuramenta testium, illis verbis; *Protestor contra testes, & dicenda per eos, &c. Affl. in decis. 351.* & aduerte, quod quando facis Articulos pro Repulsa, debes ponere, & articulare, quod non animo iniuriandi, sed tuæ causæ defen-

fendendæ, &c. *Carau. ritu* 73. n. 10.
alias teneris actione iniuriarum
n. 8. *Boer. deo.* 295. n. 8.

172 Terminus in Repulsâ Repulsæ
testium, est medietas termini in Re-
pulsâ dati, & opponens crimina
contra testes in causa repulsæ, &
non probans, punitur pœna decem
tarenorum.

173 Terminus primi Beneficij est
medietas ptimi termini, quo ter-
mino elapso debet fieri publicatio
in primo beneficio, cum termino
ad percunctandum acta, & intima-
tur, & si non fuerit petatum secun-
dum beneficium, prout peti potest,
procedi debet ad expeditionem
causæ.

174 Termino elapso in S.R.C. non
statim fit publicatio, vt seruat M.
C. sed citatur Reus ad publicandû,
in qua potest instari pro termino
ad percunctandum, & deindè fit
publicatio, nisi aliquid replicatum
fuerit, & facta publicatione, non
statim fit cōclusio, elapso termino ad
percunctandum acta, sed citatur
ad

ad concludendum, & postea fit conclusio.

175 Testes non possunt recipi in examine in quolibet articulo ultra 7. sub pena, *ut in pragmat. Card.* nisi causa esset antiqua, vel confinium, *ut in pragmat. i. de testib. refren.* quia tunc est permissum usque ad decem, & in qualibet causa non possunt recipi ultra testes num. 40. aut ex causa 50. *ut in pragmat. ut litigantium de off. S.R.C.* & possunt produci usque ad publicationem in causa, & non ultra, nisi super articulis novis dependentibus à veteribus, & Examinator electus tenetur examinare, cui solvuntur pro quolibet teste, pro eius salario grana 10. & debent citari in termino concesso ad probandum.

176 Testes Rei, si essent absentes, tunc Procurator Rei tempore notificationis termini nominet habere testes in partibus, ubi adsunt pro quibus examinandis instet etiam dari listam officialium, & locorum suspectorum, & committitur testium

stium audientia officialibus locorū,
l. Iudices cum auth. C. de fide Instru-
mentorum.

177 Testes examinandi remanſi, elapſo termino, fit publicatio cum termino tot dierum, vt Iudici melius placuerit cū reſervatione infrà eū terminū examinandi teſtes citatos.

178 Teſtibus examinatis in cauſa, Repulſæ fieri debet publicatio cum termino dierum duorum ad percunctandum acta, & debet parti intimari, quæ ſi non petierit Repulſam Repulſæ, prout peti poteſt, & conceditur, procedetur ad vltiora, & ſi petierit termino elapſo, & teſtibus examinatis fieri debet publicatio in Repulſa Repulſæ petita cum termino dierum duorum ad percunctanda acta, & intimari, quo elapſo debet fieri concluſio.

179 Vagabundi, qui nec domi, nec perſonaliter citari poſſunt, debent citari per edictum, capta prius informatione de incertitudine loci per Curiam, quod edictum debet fieri

fieri in scriptis, & poni in loco publico, *ut in Constitut. Regni citationis*, & datur terminus unius mensis ad comparandum, scilicet decem dies pro primo termino, 10. pro secundo, & 10. pro ultimo, & peremptorio termino, & citatur per sonum tubæ in Palatio M.C.V. de qua citatione fit relatio in dorso illius, & affigitur in dicta M.C. ibi affixa remansura durante termino, quo elapso remouetur in præsentia duorum testium, de quibus testibus, & die remotionis fit relatio, & accusantur contumaciæ, & datur terminus, &c.

- 180 Unio Aularum peti debet infra 15. dies post intimatam monitione ad dicendum in prima instantia, in qua est ordinariū Præsidi S.R.C. concedere unionem Aularum. In secunda verò instantia, si causa excedat valorem ducatorum 2000. est omninò decidenda iunctis Aulis per *pragm. 66. de offic. S.R.C.*

Finis Praxis Civilis.

FOR-

FORMVLARIVM,

*Circa quod interrogantur,
qui admitti petunt ad
exercitium procuratio-
nis.*

Vdicium est actus trium
personarum, nimirum Iudi-
cis, Actoris, & Rei.

Exceptiones dilatariae debent opponi
ante litis contestationem.

Exceptiones dilatoriae sunt illae, quae
impediunt litis ingressum, & sunt,
v3. Declinatoria fori, litis pen-
dencia, Compromissi, Carentiae, &
incompetentiae Actionis, Legitima-
tionis personae, cautionis expensa-
rum, exhibitionis scripturarum, &
similes quae solemnitates possunt
exhiberi post dationem termini.
Exceptio verò Iudicis incompeten-
tiae ex defectu iurisdictionis potest

E

op-

98 *Formularium circa*

opponi quodocunque etiam post tres sententias .

Terminus Iuris est viginti dierum , & Iudicis arbitro breuiatur, & dictus terminus est communis Actori , & Reo .

Terminus ad probandum currere incipit à die electionis, seu intimationis electionis examinatoris.

Nominatio testium debet fieri infra quinque dies post intimationem termini, alias non est admittenda, & ista nominatio testium non admittitur quando est multum calumniosa, vel quando probatio est facienda per scripturas, tamen in causis recusationum, seu suspitionum iudicum, admittitur, & quando nominatio non petitur in primo termino non potest peti in secundo termino .

Terminus nominationis est pro prima dieta 20. miliariorum dantur 15. dies, deinde pro qualibet dieta dantur quinque dies, dummodò hæc dilatio non excedat spatium trium mensium, nisi aliter Iudici videbi-

Examen Procuratorum. 99

bitur , & soluitur salarium vnus
scuti pro qualibet dieta

Terminus nominationis extra Regnū
est in arbitrio Iudicis vsque ad sex
menses, & ista etiam debet fieri in-
frā quinque dies , alias ipsis elapsis
amplius non admittitur , & debet
fieri depositum ducat. 15. pro quo-
libet mense quando nominatio est
extra Regnum.

Nominatio testium infrā Regnum de-
bet fieri cum expressione loci vbi
sunt testes.

Nominatio extra Regnum debet fieri
cum expressione loci , nominis , &
cognominis testiū , & fieri depositū
ducatorum 15. pro pœna, si non exa-
minabit , & etiam depositū necessa-
rium pro examinatione testium , &
infrā Regnum cum expressione lo-
ci , vbi sunt testes , & si non vtitur
quis nominatione facta, punitur pœ-
na 12. ducatorum.

Et quando petitur nominatio in Re-
gno, & Procurator dicit, quod vult
vti dicta nominatione , ac si esset
facta in vltimis partibus Regni, non

tenetur facere depositum ducatorum 80.

Litis contestatio non datur in Regno, sed eius loco successit terminus.

Lista suspectorum debet dari infra biduum post intimationem termini.

Copia Articulorum non datur in Regno.

Repulsa potest peti infra octo dies à die publicationis, tamen petens repulsam, & non vtens, punitur pœna 12. ducatorum.

Nominatio testium an in causa repulsæ peti possit? Respōdetur quod si in causa principali sunt examinati testes Neap. non potest peti, si verò fuit facta nominatio, potest fieri in causa repulsæ saltem pro examinandis duobus testibus.

Examinator testium destinatur quando causa excedit valorem ducatorum 500., alias si esset infra dictam summam, fieret audientia testium, vel si agitur in causis Equitum Neapolitanorum, qui habent priuilegium à Rege, etiam si sit infra dictam summam semper destinatur examinatus. C. Pri-

Primum, & secundum Beneficium peti possunt, v3. Primum Beneficium peti potest à die intimationis publicationis infra mensem, dummodo in causa fuerint factæ probationes, si non fuerint factæ probationes, dictus mensis currit ab intimatione conclusionis. Secundum Beneficium petitur infra alium mensem à die intimatæ conclusionis, & beneficia non conceduntur in causa appellationis, & liquidationis, si fuerint concessa tamen in causa principali, & si in causa principali habuit solum primû beneficium, potest tamen petere secundum beneficium.

Terminus in primo beneficio est medietas primi termini, in secundo verò est medietas medietatis.

Repulsa non est deneganda in primo, vel secundo beneficio.

Nominationes testium an possint fieri in termino primi, vel secundi beneficij? Respondetur quod possunt, sicut in primo termino, & etiam debet fieri infra quinque dies post in-

timationem termini, & cum expref-
fione loci, vbi sunt testes infrà Re-
gnum, extrà tamen Regnum cum
exprefione loci, nominis, & cogno-
minis testium. & fi dicta nominatio
eit concessa in quocunque termino,
pars vult eam renunciare, potest,
dummodò renunciaret eodem die, vel
die fequenti, quo fuit concessa,
alias punitur pœna 12. ducato-
rum.

Depositio principalis peti potest vsque
ad conclusionem, non autem post
conclusionem, nisi super rebus, quæ
de nouo occurrunt post dictam con-
clusionem, super quo petitur, de-
positio est admittenda, sed hoc ha-
bet locum in causis ordinarijs,
non autem in causis summarijs.

Declaratio circa vsum peti debet in-
fra 15. dies post intimationem pu-
blicationis in causa, quibus elapsis
non potest amplius peti, & potest
hæc declaratio etiam fieri per pro-
curatorem, si habet speciale man-
datum, sed si non habet speciale
mandatum, & procurator fecit de-
cla-

clarationem circa vsum non nocet Domino , nisi sit per principalem, ratificata , ego autem obseruavi in practica semper posse peti declarationem circa vsum, & nota, &c.

Noua conuentio potest allegari quando-
docunque , & debet allegari cum
illis conditionibus; Quando, coram
quibus, in quo loco , & quo tempo-
re , & cum nominibus testium . Est
exemplum : ego debebam tibi cen-
tum vigore publici instrumenti , &
postea conuenimus , vt pro eis ego
tradam Equum, vel aliud, nam po-
stea citatus super tenore instrumen-
ti continētis centum, possum oppo-
nere nouam conuentionem . Est
autem hic aduertendum quod quā-
do allegatur noua conuentio, com-
pensatio , vel satisfactio compari-
tiones, & libelli debent esse clari ex-
primentes specificam satisfactio-
nem, compensationis, vel nouæ con-
uentionis, alias non admittitur, sub
pœna Actuarijs infligenda ducato-
rum 50. , & allegantibus , & non
probantibus ducatorum 12. appli-

candorum partim Fisco, & partim parti.

Compromissum non potest peti in causa Appellationis.

Exceptiones peremptoriæ possunt opponi usque ad sententiam, est tamen alia opinio, esse in posse Rei opponere antè litis contestationem usque ad conclusionem.

Exceptiones peremptoriæ sunt transactionis, solutionis, Iuris iurandi, pacti, rei iudicatæ, & similia.

Vnio Aularum peti debet infra is dies post intimatam monitionem ad dicendum in prima instantia, in qua est arbitrarium spectabili Præsidi S. C. concedere unionem Aularum, in secunda vero instantia, si causa excedat valorem dictorum duc. 2000. est omninò decidenda iunctis Aulis.

Adiuncti in causa peti debent à Præside S. C. quando in votando ipse non interuenit, & hoc quando in causa factum est penitus verum, sed si votauit, petuntur à Prorege.

Appellari potest à sententia infra decem dies, usque ad quatraginta debet

bet prosequi appellatum, & si infrà decem dies non fuerit appellatum, sententia facit transitum in rem iudicatam, sicut sententia diffinitiva.

Sententiæ de nullitate infrà decem annos potest dici per viam actionis, & in duobus casibus potest dici de nullitate sententiæ, v3. quando est contra expressum casum legis, allegando legem, contra quam est sententia, secundo quando est contra scripturam publicam in actis præsentatam, & dictæ nullitates proponuntur ab Aduocato, vel Procuratore cum deposito. Et non potest dici de nullitate Actorum post sententiam.

Sententia M. C. exequitur quando est infrà summā dictorum duc. 150., nèc plus, uec minus, non obstante appellatione, præstita tamen cautione de restituendo in casu retractionis, dummodò reclamatio sit facta infrà decem dies. Fallit tamen si fuerit dictum de nullitate executionum sententiæ, quia tunc

impeditur executio, vel si fuerit petita restitutio in integrum aduersus sententiam, dummodò petatur antequam vigore sententiæ sit ceptum exequi, quod intelligitur intimato mandato de parendo. Tanta enim est authoritas sententiæ Sacri Consilij, quod neque Prorex potest eius executionem impedire, nec mandare, quod superseatur in exequendo, donec de meritis causæ reclamationis fuerit discussum.

Appellatio dicitur deserta. Primo quando non præsentantur acta Iudici ad quem. Secundo si præsentauit, sed per negligentiam non fuit prosequuta appellatio. Tertio si appellans post sententiam litigauit coram Iudice à quo, quia tunc tacite videtur renunciare appellationem, & denuò, si Iudex statuit terminum Appellanti ad prosequendum, & non fuit prosequutum.

Lis incipit contestari à die dationis termini, quando pars aduersa respondet.

A

A decreto diffinitiuo M. C. V. potest appellari infra decem dies ad appellandum, & 50. ad proseguendum, & si Iudiciũ non loquitur per duos annos, decretum facit transitum in rem iudicatam, & amplius procedi non potest.

F I N I S.

P R A X I S

CRIMINALIS M.C.V.

1 Excusare omnes possunt, qui non reperiuntur expressè prohibiti *l. qui accusare ff. de accusat.* puta Clericus, si tamen ex eo crimine pœna sanguinis ingeratur, quo casu si accusat efficitur irregularis *c. 2. & c. postulasti de homicidio*, nisi tamen Clericus protestetur, quod non intendit agere ad vindictam, & sic citrà pœnam sanguinis, tunc enim non efficitur irregularis.

2 Actio Criminalis tollitur spatio 20. annorum, & sic quod quis non admittitur ad accusandum *l. quærela C. de falsis*, neq; Iudex ex officio potest, post hoc temporis spatium, procedere, quia Inquisitio loco accusationis succedit, & proinde sublato Iure accusandi, censetur sub-

sublatum Ius inquirendi, licet *Glos. in d. l. quarela* dixerit, quod præscribitur officium Iudicis inquirentis spatio 30. annorum, quæ est reprobata.

3 Actio iniuriarum competens iniuriato, tollitur per pacem factam cum iniuriato, non autem per dictam pacem tollitur ius criminaliter puniendi ad vindictam Reip. *Bar. in l. 1. §. si ea ff. de ventr. in poss. mitt.*, et sic licet pars remittat iniuriam faciendo pacem, non tamen debet per hoc Iudex desistere ab inquisitione, et punitione.

4 Alguzerij possunt fugientem vulnerare ad hoc, ut ipsum capiant *Boer. decis. 170. & Bald. in l. fin. C. de exhib. reis, Gramm. dec. 41.* quod procedit tamen in fugiente pro causis criminalibus, at secus pro causis civilibus, *Bald. in auth. sed nouo C. ne uxor pro marito*, hoc tamen hodie non toleratur.

5 Bannire Reum, est ponere Reum extra protectionem Ciuitatis, & sic constituto Reo in contumacia, seruatis

tis seruandis, bannitur per loca solita, & consueta, publicato Bannio, si Reus fuerit accusatus pro crimine capitali, pro quo veniret imponenda pœna mortis naturalis, vel ciuilis, vel perpetui carceris procedatur ad foriudicationem, vt in *Constitut. Reg. pœnam eorum*, et nemine comparente ad impediendum sententiam foriudicationis, proferatur decretum, procedendum esse ad sententiam foriudicationis seruata forma Iuris, et ita publicatur sententia, cuius tenor talis esse debet; Et quia nobis, et nostræ Curiaë constat talem esse culpabilem dicti maleficij, præsertim ex eius confessione resultante ex contumacia, etc. iuxta formam iuris, ideo ipsum condemnamus in amputatione capitis, etc. ita quod si aliquo tempore venerit in posse Curiaë, et iustitiæ deputatum, et consuetum, et ibi eius caput amputetur, donèc moriatur, et interim à toto dominio bannimus, etc. qua publicatione facta, seruatur dicta sententia foriudici-

dicationis in M. C. duabus clauibus clausa , vt in *pragm. 1. de sententia foriudicationis*. Et si euenerit, quod foriudicati capiantur, constituto Curia, illosmet esse, statuatur eis Iudex breuem terminum ad dicendū causam quare contra eos exequi non debent sententia foriudicationis , et prouideat eis de Aduocato, et Procuratore , et petentibus eopiam foriudicationis , et Banni , et contumaciae, consignari faciat, et si nullitas per ipsos non allegetur, statim mittat ad furcas , vel eis caput amputari faciat, secundum tenorem sententiae.

6 Carceratus secuta absolutione, potest à carceris custode retineri in carceribus pro expensis in carceribus factis , *Guid. Papa in dec. 448.*

7 Causa criminalis infra biennium finiri debet *l. 3. e l. 2. C. vt intra certemp. e l. properandum C. de Iud.*

8 Citatio est de processu , et ordine iudiciario , et si Reus non fuisset citatus , vel citatio esset nulla , vel minus legitimè facta , processus, et
om-

omnia, quæ sequuntur essent ipso iure nulla *l. ea, quæ C. quomodò, & quando Ind. Glos. in l. accusatoribus C. de accus.* Et debet fieri de speciali Iudicis commissione, ad cuius instantiam emanatur, & debet continere causam, propter quam citatur, et debet à Iudice subscribi. Requiritur in ea verbum, ad peremptoriè comparendum *l. ad peremptorium ff. de Ind.* Nomen Actuarij, et in ea apponatur terminus ad comparendum *l. fin. ff. de requir. reis;* Relatio Nuncij citantis, et quod in ea apponatur verbum, personaliter comparendum.

9. Citatione intimata accusantur contumaciæ hoc modo, v3. Si Reus citetur intrà Ciuitatem Neap. vel vbi Curia regitur, accusatur prima contumaciæ in die sequ. comparitionis, si extrà Ciuitatem accusatur in ultimo die comparitionis, si extrà Regnum citatur, accusatur contumaciæ in 6. die, qua contumaciæ accusata expectatur per tres alios dies continuos, in quibus
etiam

etiam dies feriati connumerantur,
et ita de generali consuetudine, et
equitate expectatur triduum, et de-
indè 4. die iuridico sequ. vocatur
in banca Curia pro Tribunali se-
dente, vt in *pragm. 3. de ord. Iud.* 2
et in *Ritu M. C.* incip. *Item seruat ip-
sa Curia*, et si de sero non comparet,
pro, vt solitum est, nec aliquis pro
eo iustam causam excusationis alle-
gando, remanet firma contumacia,
vt est absentia, captiuitatis, infir-
mitatis, tales enim excusationes
sunt admittendæ etiam de iure
communi.

10 Confessio facta per Reum in tor-
mentis sine legitimis inditijs, nec
seruatis de iure seruandis, est ipso
iure nulla, nec potest confessus ex
ea condemnari, etiam quod in illa
perseueret *Glos. in l. questionis ff. de
quest.* quam sequuntur communiter
DD. non enim debet Reus ex sola
confessione damnari, quia debet
etiam constare de delicto.

11 Fama publica, et vox facit indi-
tium ad torturam, *Gramm. cons. 17.*

n. 10.

114 Praxis Criminal.

n. 10., & *conf.* 57. n. 10., *Affl. in Const Regni, si damna* 47. Vox enim populi vox Dei est, et loco sententiae praesumitur.

12 Foriudicatus petens defensiones, an sit admittendus, si spontè comparuerit post sententiam foriudicationis? Respondetur quod non, nisi à Principe fuerit admissus ad novas defensiones, *Aret. conf.* 145. n. 5. 6.

13 Fuga in continenti sequuta facit inditium ad torturam, *l. Cornelia, §. fin. ff. ad Sillan.* maximè quando quis aufugit infrà paucos dies post delictum commissum antè accusationem, *c. consuluit extrà de off. deleg.*, *Dec. conf.* 234. n. 3. Conscientia enim læsa facit hominem timidum, et fugitiuū, quia qui malè agit odit lucem, vt habetur *Ioan. c. 2.*

14 Iudicium Criminale dicitur quando agitur ad commodum publicū, siuè ex delicto imponenda sit poena corporalis, siuè pæcuniaria, quæ Fisco applicanda veniret, *Glos. in l. 3. ff. de sepul. viol.*

15 Reus

15 Reus in criminalibus debet personaliter comparere, nec admittitur Procurator, *l. penult. §. ad crimen ff. de publ. Ind., l. servum §. publice ff. de procur.,* et si aliquis occidisset Bannitum, qui vigore Banni potuisset impunè occidi, adhuc enim debet personaliter comparere, nec admittitur procurator.

16 Reus postquam captus est, solent Iudices adhibito scriba super ipso delicto, examinare Reum interrogando, quomodò, et qualiter repariatur captus, et ex qua causa carceratus, et de alijs circumstantijs, prout causa exposcit, et si delictum confitetur, non est ulterius examinandus de iure communi, sed ad ulteriora procedatur, quod de còsuetudine non servatur, & si Reus corà Iudice constitutus non vult respondere interrogationibus sibi factis, præcisè affirmando, vel negando, vel nihil respondendo, vel nō recorder, vel nescio, potest Iudex illum ponere ad torturam, & illum cogere, vt respondeat affirmatiuè, vel

116. *Praxis Criminal.*

vel negatiuè trina monitione præcedente, secundum *Bald. in l. accusationem, ff. de accus.* Si Reus negat delictum, parte citata debent repeti testes, & examinari super veritate delicti, quinimò valdè grauiter erraret Iudex, qui omissa tali testium repetitione, procederet ad torturam, vel condemnationem, *Blancus in pract. crim. fol. 5. nu. 33.* & scias, quod si recognitio, vel confrontatio esset facta per testes cum ipso Reo, & in eius præsentia confirmarèt eorum dicta, quæ prius dixerant, quod eo casu isti testes dicuntur parte citata repetiti.

- 17 Reus si sit plene conuictus, vel confessus, debet à Iudice condemnari, si semiplenè, tunc torture subijci debet, si verò nec semiplenè est conuictus, tunc tanquam deficiente probatione, est absoluendus.
- 19 Reo absoluto in Iudicio criminali potest pars instare, et ab eo peti sibi præstari cautionem de non offendendo, aliàs ipsum non liberari, & Iudicis est illum cogge-
re

re ad eam præstandam, l. *illicitas*,
§. *ne potentiores*, ff. *de off. præf.*

19 Recognitio fieri solet, seu confrontatio, quando testes dicunt cognoscere Reum per signa, vel si dicant eum non cognoscere de nomine, sed de visu, vel quando testes sunt inter se contrarij, vel quando testes deponunt tale quid, quod de directò contrariatur dicto Rei in suo examine, & debet Reus testibus adhiberi non solus, sed positus inter alios tres, aut quatuor illi similes, vestibus, statura, & facie quoque, & ita in Regno servatur, *Foller. in pract. crimin. fol. 37. n. 46.*

20 Terminus in causa ad faciendas defensiones, debet dari Reo, etiã nõ petenti, à Iudice, quo termino dato danda est cõpia Reo, si eam petierit, *Ripa in l. 2. C. de edendo*, cum testium nominibus, et cognominibus, nisi tamen testes repetiti non fuerint Reo legitimè citato, & Reus potest renunciare dicto termino.

21 Terminò dato, & consignata
co-

copia Indiciorum Reo, debent eius defensiones recipi, quo termino elapso fit publicatio in causa, qua facta solet peti repulsa testium, quæ est species defensionis, & est concedenda, *Affl. dec. 351.* et non solum Reo, sed etiam accusatori.

22 Testes possunt cogi ad testificandum in assumendis informationibus contra Reum, §. *præterea Auth. de test.* et hoc quamvis testis in magistratu sit, *l. ob carmen, §. 1. ff. de test.* quod intellige in causa criminali procedere, at secus in causa civili, *l. si quando, C. eod.* et hoc ne remaneant delicta impunita.

23 Tortura est corporis, et mentis cruciatus ad eruendam veritatem repertus, *Gramm. conf. 15.* & non est adhibenda tortura, nisi pro grauib, et enormibus delictis, *Brun. in tract. de indit. & tort. in 3, quæst. principali.*

24 Tortura quando adhibenda est; Interposito Decreto de torquendo, Iudex debet Reum immediatè torquere, secundum consuetudinem

Pro-

Prouinciæ, non excedendo modum consuetum, qui adhiberi debet secundum qualitatem persone, et indiciorum, alià tenebitur in sindicatu, *Bart. in l. questionis, ff. de quest.* et debet incipere à magis suspecto, et si omnes sunt æqualiter suspecti, tunc si est masculus, et femina, incipiendam est à femina, si omnes masculi incipiendum est à minori, debiliori, et timidiori, *l. vnus, ff. de quest. Mar. fol. 82. nu. 13.* et Reus non potest torqueri ob debilitatem, vel aliam causam, tunc igne ad plantas pedum appposito, vel stanghettis torqueri debet, et si Reus in tortura confitetur delictum, tali confessioni non est standum; nisi in illa perseveret, et eam extrà tormenta ratificet, *Boer. decis. 163. num. 18. Brun. de indit. & tort. fol. 134. num. 3.* quæ ratificatio non statim est facienda, sed est expectandum tempus vnus diei, *Ang. in l. 2. C. de Custodia reorum*, et est facienda ad bancum Iuris, extrà locum torturæ, alias dici posset ad-

adhuc durare metum tormentorū;
 et si Reus legitimè tortus, et conf-
 fessus, suam confessionem ratifica-
 re noluerit, debet de nouo torque-
 ri, *Bart. in l. vnius, §. Reus. ff. de
 quest.* et si iterum confessus rati-
 ficare noluerit, debet tertio torqueri,
 et si in ratificatione durus persiste-
 rit debet absolui, et sic fuisse deci-
 sum refert *Boer. decis. 163.* Si verò
 Reus extra tormenta ratificauerit,
 tunc Iudex debet impartire termi-
 num dierum duorum, vel trium, ad
 dicendum quicquid dicere volue-
 rit aduersus suam confessionem,
Maran. fol. 136. num. 25.

F I N I S.

ANT 1319780

